PRRALLA NGA VENDET E LARGTA

PRRALLA
NGA VENDET E LARGTA

„MILLADIN POPOVIQ"
1957

Përktheu:
SITKI IMAMI

DEVJA BESNIKE

— Nganjiherë e vërteta âsht mâ e pabesueshme se andrra, — tha Arapi tue luejtë kryet. — Ende s'të kam tregue se çfarë ngjarje e çuditshme i ndodhi Simbadës... Ndoshta ke vû ré se sa më ka shqetsue sëmundja e saj. E due si duhet nji — mik. E tash do të ndëgjojsh se për ç'arsye...

Sidi Jusiun e njof ç'prej shum vjetësh. Njiherë më thirri në vilën e tij të bukur. Por, qyshse e njof, asnjiherë nuk e kam pá aq të mërzitçëm dhe të brengosun. Ecshim ngadalë nëpër lulishten e tij orientale. Hana ndriçonte drûjt dhe pasqyrohej n'ujin e pellgut.

— Kishte nji vjet që isha kryepar i fisit në Kabili, — tha ai, — kur devja e vogël. Simbada, pá dritën e parë. Nana e saj, shum plakë, vdiq tue i dhanë jetë kësaj. E unë u kujdesa me gjithë zemër për këtë jetime të vogël. Ajo më ndëgjonte vetëm mue. Më ndiqte gjithkund si nji qen besnik. Nji ditë u nisa me i bâ vizitë kryeparit Sidi ben Jusiut që jetonte në vendin Garjan. N'at kohë karavaneve u kërcnohej rrezik i madh, mbasi n'at krahinë kishte shum kusarë që plaçkitshin në rrugë. Karavani im u nis n'udhtim me njizet deve, që ishin të ngarkueme me pëlhurna të çmueshme... Me vehte kishim edhe nji shumë të madhe të hollash, e vetëm ato të holla mund t'ishin shkak që të na sulomjshin kusarët. Prandej më shoqnoj-

shin edhe nja njizet kalorës. Të gjithë ishin guximtarë. Simbada e vogël iku prej kampit të fisit tim dhe iu bashkue karavanit tim.

— Ditën e dytë, ndërsa kalojshim përbrî grumbujve të ranës, ajo më duel para dhe plot tërbim e egërsi nuk më la që të shkoj matej. Nga nji grumbull rane u ndëgjue nji e shtime pushke.

— Kusarët ishin të mëshefun aty në ranë. Ishim të rrethuem dhe të sulmuem nga të gjitha anët. Kusarët ishin sëpaku nja dyqind dhe të gjithë hypun mbi kuaj. Luftimi qe i shkurtë dhe i ashpër. Mbrenda nji kohe të shkurtë gjithçka muer fund. Rashë për dhé i plaguem randë me shpatë në krah. Më ra të fiktë.

— Kur erdha në vehte, pashë se isha krejt vetëm. Kusarët siguristh kishin mendue se kisha vdekë. Ata kishin shkue të gjithë e në shkreti mbretnonte nji qetsi e plotë. Ndjeva dhimbje të mëdha, e gjaku më rridhte nga goja. Por prapseprap, dikur mblodha vehten. Dikush më ngriti nga dheu. Ishte devja Simbada që m'erdhi menjiherë në ndihmë. Ajo, tue më ngrehë rrëshqanë nëpër ranë të ngrohët, më çoi nën nji hije.

— Mâ në fund, kur erdha krejtsisht në vehte. pashë se gjindesha larg vendit të përleshjës, në çadrën e nji plaku dhe të mbesës së tij. nji vajzë të ré dhe shum të bukur. Fytyrat e tyne i pashë si nëpër mjegull, sepse ende ndiejsha dhimbje të mëdha.

— Tri ditë mâ vonë bana mâ mirë dhe plaku më tregoi se më kishte gjetë të shtrimë mbi gjethe hurmash në shkreti. Ato i kishte pasë mbledhë devja ime e vogël. Plaku më mjekoi se isha në rrezik me vdekë, e vazhdimisht kisha zjarmi të madhe. Dhimbët e plagës m'i pushuen do barnishta. Vetëm kryet më dhimbte ende.

— Qesh shum mirënjoftës ndaj deves së vogël. Tash isha përsëri në kampin tim. Vetëm diçka më habiti për së tepërmi. Simbada shkonte dikû për çdo mbramje dhe gjithmonë në të njajtën kohë. U dhashë urdhën njerëzve të mij që ta ndiqshin mësheftas. U muer vesh se shkonte afër nji prroni të vogël.

— Ajo ndalej aty sikur të priste ndokend dhe kthehej në shtëpi kur agonte. Mos ishin ndoshta këto shëtitje të saj të natës vetë tabiat? Jo... E njifsha mirë. Prandej vendosa me e marrë vesh të vërtetën.

— At natë luftarët e mij e ndoqën deven kambakambës dhe pritën të mshefun. Papritmas ndëgjuen trokitje kambësh kali... Çka mund të bânte ky kalorës i çuditshëm natën në zemër të shkretinës?

— Njeriu i panjoftun e lidhi kalin e tij për nji drû t'ulët dhe iu afrue prronit. Dikush e ndiqte si hije: ishte devja ime e vogël.

— Para syve të luftarëve të mij u zhvillue nji sqenë shum e çuditshme. Kalorsi nxori shpatën e tij nga milli dhe plagosi randë deven n'ijë. Mirëpo, Simbada nuk u përul, por me dhambët e saj ia kapi dorën dhe e ngrehu deri te shtegu i shtruem me gurë përbrijë prronit. Atëherë ata munden me njoftë fytyrën e kalorsit të panjoftun. Ky nuk ishte askush tjetër veçse kambë e krye kushërini im Musul Aliu. Tek ai gjetën të gjitha të hollat që kishte plaçkitë nga karvani ynë... Gjithashtu muerëm vesh se përbrijë prronit, nën gurë, kishte mëshefë arkën me gurët e shtrêjtë dhe të çmueshëm. Mânëfund, qyqani pohoi se kishte qenë udhëheqës i grupit të kusarëve. Shkuem menjiherë te prroni dhe nën shkambij gjetëm gjithë thesarin që ia kishte rrëmbye fisit tonë... Mbas do kohe e gjykuem Musul Aliun.

— Kusarët gjakatarë duhet të mbeteshin pa udhëheqsin e tyne famkeq, i cili ia pat shti frigën e tmerin gjithë shkretinës.

— Kur shqipja bje në fund të pusit — thot nji fjalë e urtë, — atëherë vetëm litari mund ta nxjerri nji njeri të këtillë. E ky âsht litari, i trekambshit.

— Musuli muer dënimin që meritonte. Deshti me u bâ njeriu mâ i pasun në popullin e tij, por muer rrugë të keqe... Të gjithë e shiqojshin me keqardhje dhe qortim në të njajtën kohë... E të gjitha këto mundem me i zbulue vetëm në saje të deves sime të vogël.

— Tash edhe vetë mund ta kuptojsh se për ç'arsye jam mërzitë kaq fort për sëmundjen e deves sime Simbadës.

U nisëm me shkue në shtëpi, kur vrapoi mbas nesh nji arap e na tha:

— Simbada shpëtoi! Ajo nuk âsht mâ në rrezik!

Sidi Jusiu pëshpëriti diçka dhe i çoi syt kah hyjt.

Kishte fillue t'agonte dhe në horizont çfaqej nji hije e blertë edhe e zbetë.

(Prrallë popullore arabe)

Në rrafshinën e madhe ranore afër lumit Eufrat jetonte dikur zogu gjigant — struci.

Atê e respektojshin jo vetëm zogjt, por edhe luâjt e shkretinës dhe krokodilat e lumejve, kur vinte ndonjiherë me shue etjen me ujin e lumit.

Krenar për pendlat e bukura që ia mbulojshin krejt trupin dhe për krahët e tij të fortë e të mëdhej, strucit iu mbush mendja nji ditë me fluturue.

Donte me shkue në diell, me lanë tokën, sepse i dukej se ajo nuk ishte e denjë për tê.

Hangri e piu të ftoftë, çoi kryet nalt, mblodhi kambët e forta dhe tue rrahë krahët me tanë fuqin filloi me u çue nalt. Ngjitej nalt e mâ nalt. Toka tashmâ i dukej e vogël, lumejt i dukeshin si tela të hollë argjenti, e rrugët si vija.

Ngjitej nalt e mâ nalt, e dielli shkëlqente gjithnji e mâ tepër. Zogu i madh ndiente etje dhe ishte lodhë e kputë.

Megjithatê, struci ngjitej gjithnji e mâ nalt. Muer hov edhe njiherë, por nji rreze e fortë e diellit e përcëlloi dhe ia dogj krahët e bukur.

Krahët e përcëlluem iu plogshtuen dhe struci pat aq fat sa me ra prap i dëshpruem dhe i dërmuem në shkretinën e vet.

Ç'prej asaj dite struci e ka kryet e madh dhe qafën e kambët e gjata dhe, pendlat e gjata e të zeza si thëngjilli nëpër trup.

Vetëm ndër krah dhe në bisht i mbeten disa pendla të bardha të bukura. Ato flasin për bukurín e dikurshme të tij, por edhe për krenarín e tij të dënueme.

(Prrallë popullore arabe)

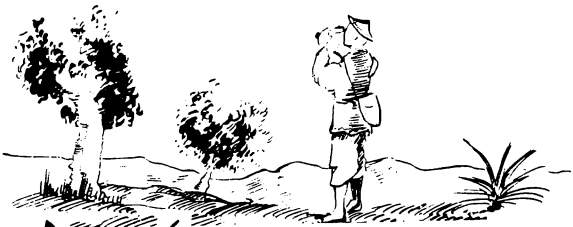

DREQNÍT E SAN - UEMONIT

Në kohna shum të lashta, në krahinën Noto, në katundin Hi-Kis-Na, jetonte nji djalë i vogël i gëzueshëm, i cili quhej San-Uemon.

Njiherë, tue dalë vonë në mbramje prej katundit, ai hynî në nji pyll të vogël dhe ndëgjoi njifarë zhurme në majet e drûjve.

— Çfarë zhurme âsht kjo? — mendoi San-Uemoni. — Kush ka mujtë me hypë kaq vonë në drûj?

U ndal me shique dhe pá se në majet e drûjve luejshin dhe argëtoheshin „tenguj-t" — shpirtnat e këqij; por Uemoni nuk ishte frigácak; tue shique tengujt, nuk u frigue aspak, por, si të mos çante kryet fare për këtê. shtini dorën në xhep, nxori dylbít e filloi të shiqonte me to në të gjitha anët tue thanë:

— Këto janë dylbi! Shiqon me to dhe menjiherë shef qytetet mâ të mëdha, edhe Osakën, edhe Jedon.

Tengujt ndëgjuen këto fjalë të San-Uemonit.

— Hej, San-Uemon, — iu drejtuen ata atij.

— Çka dëshironi? — i pyeti San-Uemoni.

— Na jep të këqyrim me dylbit e tua! — iu lutën tengujt.

— Nuk mundem!

— Pse? Na jep të këqyrim vetëm njiherë!

— Nëse me të vërtetë doni, ju lutem: pranoj me ju dhanë! por nuk ju jap badihava; pa kurrfarë shpërblimi!

— E çka kërkon? — e pyeti nji tengu. — Nëse dëshiron unë mundem me të dhanë nji palë rrobe dhe nji kapuç, të cilat, kur t'i veshish të bâjnë të padukshëm.

— Pak âsht! — u përgjegj San-Uemoni.

— Atëherë po ta jap edhe guacën time çudibâse.

— Mirë. Po t'i jap dylbit për kapuç, rrobet dhe guacën!

Trami u bâ San-Uemoni i dha dylbit e tij për shkëmbim muer kapuçin dhe rrobet, me të cilat mund të bâhej i padukshëm, dhe guacën çudibâse. I kënaqun me këto tram u kthye në shtëpi.

Guaca që muer kishte nji fuqi çudibâse: nëse i thojshe: „Akcilit le t'i rritet hunda", — atëherë po n'at çast atij fillonte me iu rritë hunda dhe me iu bâ e madhe e shum e madhe; e nëse i thojshe guacës: „Hunda e akcilit le të bâhet përsëri si ka qenë", — atëherë hunda e krahthatit fillon me u zvoglue menjiherë dhe me u bâ si ka qenë", — atëherë hunda e krahthatit fillon me u zvoglue menjiherë dhe me u bâ si ka qenë.

Edhe kapuçi rrobat e çmueshme e gëzuen pa masë San-Uemonin: mjaftonte me i veshë ato rroba dhe me e vû at kapuç, — e bâhej menjiherë i padukshëm për të gjithë.

Kur mbërrijti në shtëpi, San-Uemoni muer guacën dhe i tha me zâ të naltë:

— Le të rritet e të bâhet sa nji kungull i madh hunda e fqiut tim të pasun!

Fqiu i San-Uemonit ishte tregtari i pasun Muhaçi që të jatit të San-Uemonit i kishte pasë dhanë pak të holla hua, e mandej, për shkak të kamatave të mëdha, ia kishte pasë shitë me telall gjithë teshat e shtëpis. Ai, tue mos parandie asgjâ, pushonte dhe kënaqej qetsisht në shtëpi. Kur qe, papritmas, hunda e tij filloi të rritej pa kurrfarë shkaku. I tmeruem nga kjo gjâ, Muhaçi e kapi hundën me të dyja duert, filloi ta shtrengojë, ta shtypi — por nuk i ndihmoi gjâ kjo punë, hunda i rritej gjithnji e mâ tepër, — dhe, me të shpejtë, në fytyrën e tregtarit të pasun u gjet nji kungull i kuq shum i madh!

Pasaniku nuk dinte çka me bâ. Kah me ia mbajtë me nji hundë aq të madhe!

Mâ në fund Muhaçi e thirri doktorin.

Doktori ia kqyri hundën e i tha:

Më falni, por nji sëmundje të këtillë, siç âsht kjo e jueja, nuk e kam pá kurr, prandej edhe nuk dij si me e mjekue!

Kështu mjeku hoqi dorë me mjekue pasanikun dhe shkoi kah kishte ardhë.

Porsa doktori duel prej shtëpís së pasanikut, në rrugë u ndëgjue dikush tue bërtitë:

— Mjekoj sëmundjet e hundës! Ndreqi hundët e vjetra! Bâj nga të vjetrat të reja dhe nga të mëdhat të vogla!

— Ma thirr at farë trimi! — e urdhnoi Muhaçi shërbëtorin e tij.

Shërbëtori duel në rrugë dhe solli San-Uemonin.

— Djalosh i dashtun! — iu drejtue Muhaçi, — më shpëto prej kësaj marrje — shëroma hundën! Le të bâhet përsëri si ka qenë.

— Marë, — u përgjegj San-Uemoni. — Unë të shëroj, por ta dijsh qysh mâ parë: nuk mjekoj badihava.

— Të paguej sa të duesh, — filloi me e lutë pasaniku, — vetëm, të lutëm, më shëro!

San-Uemoni, me njenën dorë, ia kapi, majën e hundës, e me tjetrën nxori me kujdes dromcat dhe pluhnin prej xhepit të vet dhe i fërkoi me to hundën e pasanikut.

Qe, mbarova! — thot ai. — Nesër sëmundja jote do të hiqet si me dorë!

Muhaçi u shti se besonte në shërimin e shpejtë, megjithse, ta merr mendja, në shpirt dyshonte shum se do të plotsoheshin fjalët e fqiut të tij.

E San-Uemoni shkoi në shtëpi dhe i tha guacës:

— Eh, tash, o hundë e Muhaçit, banu si ke qenë mâ parë!

Porsa i tha këto fjalë, hunda e fajdexhiut u bâ prap ashtu si ka qenë mâ parë.

Kur San-Uemoni erdh të nesërmen te Muhaçi, ky e priti me nderime të mëdha dhe i tha:

— San-Uemon! Ti qenke njeri i madh! Kurrkush nuk mujti me e shërue sëmundjen time, e ti më shërove!

Pasaniku e shpërbleu mirë San-Uemonin. I ktheu mâ tepër se sa i kishte marrë të jatit.

Por kjo ngjarje nuk i dha mend fajdexhiut; ai i plaçkitte prap të vobektit tue u marrë edhe atê çka u kishte mbetë. Kjo nuk i pëlqente San-Uemonit.

— Prit, prit, pëllumbi im, — tha ai me vehte. — Të kallxoj unë ty diçka!

San-Uemoni veshi petkat dhe vuni kapuçin, e pa u pá, hyni në shtëpin e Mahuçit mû në kohën kur pasaniku ishte ulë me hangër drekë, dhe filloi me ia hangër gjellnat e me ia pí venën e tij, kështu që Muhaçi nuk kuptonte se çka po ndodhet me drekën e tij dhe çohej i untë nga trye-

za. Mâ në fund, ndëgjoi zanin e njeriut të dukshëm, se ky ishte dënimi për kamatat e tija të pashpirta dhe u frigue se mos do të vdiste prej unit, prandej erdh e u bâ njeri krejt tjetër. Në vend që të mbette fajdexhi, ky i pashpirt u shndërrue papritmas në bâmirës të vobektëve. Bânte ç'mos me çpague të kqijat që u kishte bâ në të kaluemën gjithë atyne njerëzve. Vetëm atëherë San-Uemoni i padukshëm e lejoi me hangër e me pí. E Muhaçi ruhej mirë që të mos gabonte mâ me i bâ keq kujt.

(Prrallë popullore japoneze)

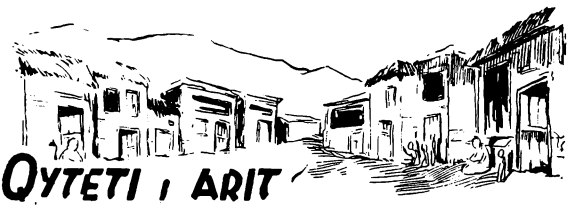

Na ishte nji herë... e prej atëherë ka kalue nji kohë shum, shum e gjatë... në perandorin e bukur kineze, nji qytet që quhej Çun-Çu.

Ky qytet, që gjindej në grykën e lumit Vund Rend — Reç, ishte i përparuem. Disa banorë të tij jetojshin me gjuetí peshku, të tjerët me tregtí me enë prej dheu dhe me pëlhurna; disa mbillshin fushat me oriz, të tjerët rritshin ullijt, fiq ose vëneshta; disa ishin thertarë, të tjerët bukëpjeksa, shkarpatarë dhe zdrukthëtarë, e disa bajshin edhe ujë.

Me nji fjalë, secili punonte kështuqë nuk kishte se si me u frigue për jetesën e vet dhe të familjes së vet.

Në Çun-Çu dhe në krahinën, të cilës i përkiste ky qytet, sundonte nji guvernator, por ai, me tanë fuqín e tij, nuk kishte mâ i lumtuni. Përkundrazi. Nat'e ditë e brente lakmija e pamasë për ar.

— Si t'i paguej gjithë shpenzimet e shtetit? — pyette këshilltarin e vet. — Thesarët e mij janë krejt të shpraztë. A nuk din ndonji mënyrë të gjejë ar që më nevojitet kaq shum?

Njiherë këshilltari u përgjegj kështu në pyetjen e zakonshme të guvernatorit:

— O sundimtar, më duket e dij mënyrën se si mund të gjeni ar.

— E din? — tha guvernatori me nervozitet. — Po pse nuk po më thue? Fol shpejt, fol!

— O sundimtar, në Çun-Çu gjindet nji njeri i huej, shkenctar, i quejtun Muhamed ben Daud. Ai thot se mund të prodhojë ar të vërtetë.

— Ar të vërtetë! A je ti i sigurtë se ai e prodhon?! — i tha guvernatori tue ia pre fjalën, gjithnji i tronditun dhe në dyshim.

— A nuk jam unë o sundimtar, i ngarkuem tepër me punët e shtetit? Por, megjithatê unë jam shërbtori yt besnik që mendon për të mirën e krahinës sonë. Unë vetë kam bâ hetime dhe e kam vërtetue se shkenctari prodhon ar për çdo ditë në shtëpin e tij në qytet. Ai futet tinës në nji dhomë të mësheftë, ku ka nji furrë dhe enët për shkrimje. Aty shndërron lymin e lumit dhe grumbujt e ranës n'ar, madje n'ar mâ të pastër që mund të ketë.

— Mbrenda nji ore me e pa këtu këtë farë Muhamed ben Daudi. Shkoni, gjenje dhe sillnje! — bërtiti guvernatori.

Këshilltari u çue, u përul para sundimtarit të tij dhe duel prej pallatit.

Pa kalue plot nji orë, u kthye i shoqnuem prej nji njeriu hollak, të veshun me nji kaftan të çmueshëm prej cohe të qëndisun me ar.

— Qe Muhamed ben Daudin! - - e paraqiti këshilltari.

Guvernatori e shiqoi me dyshim njeriun e sjellun.

— Po flitet, — murmuriti ai — se ti e din mirë mshefts in e prodhimit t'arit; kjo gjâ do të bâjë njeriun mâ të fuqishëm në krahinën time. Unë do ta vëj në dispozicion gjithë lymin dhe ranën nga të dyja brigjet e lumit tim të madh Vund-Red-Reç.

— O sundimtar, — u përgjegj Muhamedi me zâ t'ulët, — pasunija sjell mâ tepër të çame kreje se sa gëzime dhe ari nuk të bân të lumtun.

— Ha, ha, ha! — qeshi guvernatori. — Nëse ari nuk të ban të lumtun ty, më ban mue. Qysh sot, ti do të vendosesh në pallatin tim. Bjer nga shtëpija jote gjithçka që ke nevojë, e do të prodhojsh ar vetëm për mue, kurse ty nuk do të prodhojsh ar vetëm për mue, kurse ty nuk do të të mungojë kurrgjâ!

Guvernatori shtoi mandej çkujdesshëm:

— Ndëgjo mirë, nëse nuk plotson shpresat e mija, do t'urdhnoj me ta shkurtue kryet!

Nuk kaluen as dy orë, e Muhamed ben Daudi u gjet i mbyllun në nji sallë të mësheftë të pallatit me furrën dhe enët e tij për shkrimje. E në tanë oborrin ngrihej nji grumbull shum i madh i ranës.

Për çdo ditë i frynte zjarmit me rrëshiqat e tij, përzierente ranën e lymit dhe i ngrofte enët për shkrimje. Lymi dhe rana në to shndërroheshin në lang të skuqun. Mbas vlimit nxirrej ari i pastër në thupra.

Shkenctarit nuk i mungonte kurrgjâ dhe nuk kishte nevojë për asnji send. Ai kishte nji kanapé të madhe dhe jastekë të butë për me pushue. I Sillshin gjellna të shijshme dhe pije të kandshme. Nëpër dhomë përhapeshin erna të ndryshme të kandshme nga enët prej dheut. Në dhomën fqi kangtarët këndojshin kangë të bukura që ta dëfrejshin dhe argtojshin.

Guvernatori e nderonte Muhamedin me vizitën e tij nga dhetë herë në ditë. Lajkat e tij nuk kishin mbarim.

— O Muhamed ben Daudi, përsëritte ai, — ti je mprojtës dhe bâmirës i krahinës sime. Në saje tande unë do të mundem me e rritë numrin e ushtarëve, me ble

mushka e deve, me pague borxhet e mija, me ua dyfishue rrogën nëpunsave të mij. Duhet të falenderoj ty që, jam i lumtun dhe që të nënshtruemit e mij janë të kënaqun. Ti po e shef tash se ari sjell lumtuni. Puno, puno gjithnji, o i dashtuni Muhamed. Do të shofish se kam me të qenë mirënjoftës për shërbimin e bamë.

Mirëpo, mbas nji jave, bashkë me lavdrime erdhen edhe qortimet:

— Ti po më ban shërbime të mëdha dhe unë i çmoj ato, — i tha nji ditë guvernatori. — Por, megjithatê, a nuk mundesh me prodhue pak mâ tepër ar?

Këto vërejtje filluen me u bâ të shpeshta e me zâ të naltë, ndërsa lavdrimet bâheshin gjithnji e mâ të rralla. Guvernatori filloi me ia paksue ushqimin shkenctarit vetëm që puna e tij të mos mbetej mbrapa për shkak të bluemjes së gjatë t'ushqimit; e ndaloi muzikën tue u frigue se mos e hidhte shkenctarin n'andrrime dhe i hoqi enët me erna, që mos ta vêjshin në gjumë.

Në fund, guvernatori nuk vinte mâ me e pá shkenctarin. Në vend të tij vinte këshilltari i tij. Por edhe ky i kërcnohej:

— Muhamed, ti je përtac i madh. Me të vërtetë sundimtari ynë ka ar mâ tepër se sa i duhet. Por ti nuk i ke dhanë ende mjaft. Nëse vazhdon kështu, do të detyrohem me dhanë urdhën që t'i japin njiqind të rame shpinës.

Muhamedi fatkeq mundohej përbrij enëve të tija për shkrimje, djersitej perbrij furrës së kuqun, dhe i digjte gishtat me metalin e shkrimë. Mâ në fund nuk mund të punonte mâ. I mjeri, u bâ hije njeriu. Nuk mundëte mâ as me fjetë si duhet, sepse ia kishin marrë kanapén dhe jastekët.

Dita me ditë guvernatori bâhej gjithnji e mâ i rrebtë. Kërcnimi u zbatue dhe shkenctarit i ranë njiqind dajakë shpinës.

Mbas do kohe Muhamedit i shkoi mendja me u ahmarrë.

— Ah! Ata po duen ar! — murmuriti ai me vehte. — E pra, do ta kenë, madje për së tepërmi!

Tue çfrytzue nji rast kur mbet vetëm, i burgosuni shkyen nji pjesë të këmishës së tij dhe e ndau në shirita të ngushtë. Mandej shkroi me thëngjill në secilin prej tyne mësheftësin e prodhimit t'arit. Kur u bâ natë, i hodhë nepër hekurat e burgut të tij copat e pëlhurës dhe era i shpërndau në të gjitha anët.

Të nesërmën gjithë qyteti muer vesh mësheftsín e ruejtun aq shum dhe, ta merr mendja, të gjithë filluen menjiherë me prodhue ar nga lymi dhe rana e lumit.

Për dy ditë e dy netë të gjithë qytetarët e Çun-Çus u banë të pasun.

Në dukje të parë, në qytet nuk kishte mâ lypca nëpër dyert e tempujve, por nuk kishte mâ as shkarpatarë, as bajtësa t'ujit, as njerëz që do t'i punojshin fushat e orizit, e as barij që do të kujdeseshin për grigjet. Deri edhe ushtarët u larguen prej kazermave për me prodhue ar, e peshkatarët i lanë barkat e tyne me u kalbë.

Asnji njeri nuk punonte mâ, ose, mâ mirë me thanë, secili digjej nga dëshira që të prodhonte ar sa mâ tepër.

Çmimet e të gjitha gjanave ushqimore filluen me u rritë, sepse populli nuk prodhonte mâ kurrgjâ dhe gjithçka duhej me ble në shtetet fqij. Por edhe ata që silleshin prej vendeve të largta drith, voj, peshk dhe mish, ishin në gjendje të vështirë. Në Çun-Çu ata mund të prodhojshin ar në vend që t'i fitojshin të hollat me mundime të

mëdha. Për këtë shkak ata nuk shkojshin mâ askund prej qytetit.

Nuk kaloi shum kohë, e askush nuk mundte me ble mâ as gjanat mâ të nevojshme për jetesë. Njerëzit vdisshin prej uni mbi shtretnit e tyne t'artë.

Kështu qyteti Çun-Çu dhe rrethinat e tij u shkatrruen e burrat, gratë, fëmijt, guvernatori, këshilltari dhe Muhamed ben Daudi, vdiqen në mjerim, në mes të thesarit të pamasë.

Kanë kalue shum shekuj prej atëherë, msheftësija e Muhamed ben Daudit âsht harrue, shtëpijat janë rrenue, pluhuni e rana i kanë mbulue gërmadhat e mbi rrenimet e Çun-Çus kanë mbi kaçubat...

(Prrallë popullore kineze)

Jetonte njiherë nji katundar, i cili memzi fitonte sa për me sigurue bukën e gojës. U shitte katundarëve pëlhurë të vrazhdë, të cilën e bante vetë prej kanpi që blente prej katundarëve. Mirëpo, ai fitonte aq pak prej çdo metre të pëlhurës së bame dhe të shitun saqë vorfnija e tij të mbushte me nji keqardhje të thellë dhe të sinqertë.

Në katundin e tij kishte nji kasollë që e kishte bâ vetë. Aty kishte vetëm nji kthinë. Mirëpo, rreth shtëpis kishte pak tokë. Këtë tokë e kishte rrethue me nji mur prej gurësh që t'ishte mâ i sigurtë në truellin e vet. Në nji skaj të këtij oborri të vogël rritej nji fik.

Me kohë fiku u rrit e u bâ i madh. Kjo pemë e vetme bâhet i vetmi burim knaqsije për njeriun e vorfën.

Aty pushonte nën hijen e gjetheve të tija të gjana, e kur fillonte me dhanë fryt, nuk hante mâ vetëm bukë thatë. Kur piqeshin fiqt, ai ndukte vetëm nga dy në ditë kështuqë t'i qëndrojshin sa mâ shum, sepse i duhej me u kthye përsëri me hângër bukën thatë kur fikut i kalonte koha.

Nji vjet, në dimën, tue kthye në shtëpi, vuni ré se fiku ishte mbushë me gjethe dhe kishte lidhë kokrra.

Tue i numrue pa se kishin lidhë gjithsejt dhetë kokrra. Midis tyne ishte nji fik veçanisht i madh e i langshëm dhe ishte pjekë aq tepër, sa që dukej se do të binte e do të thehej për tokë. Pa gjithashtu se edhe të tjerët që ishin mâ të vegjël dhe ende të papjekun, do të piqeshin njeni mbas tjetrit. Në vend që ta këputte menjiherë fikun e pjekun dhe të kënaqej me tê, tregtari i pëlhurnave shkoi te fqiu i vet, i cili e njifte jetën mâ tepër se ai. Don me u këshillue me tê.

Fqiu dinte „me lexue" në ranë mbi t'ardhshmen. Ai e muer kutín ku mbante ranën, e shkundi që të rrafshohej rana, dhe bani disa vija mbi ranë. Mandej filloi me bâ disa llogarina të gjata e të vështira tue murmurue me vehte, i shqipton disa formula të pakuptueshme të mëshefta dhe në fund i tha tregtarit të pëlhurnave:

— Tue fillue qysh sot, për çdo ditë do t'i çojsh faraonit nga nji fik që piqet at ditë dhe bâhet i mirë për me u hangër. Të dhetën ditë — do të vendoset fati yt. Si i drejti ashtu edhe mashtruesi do ta gjejnë atëherë vendin e vet.

Vetëm kaq mundi me nxjerrë prej tij tregtari i pëlhurnave. Megjithatê, ia la nji copë pëlhurë si shpërblim dhe u kthye në shtëpi.

Çdo paradite faraoni e kalonte në sallën e pritjeve në pallatin e tij të shkëlqyeshëm. Ai hynte në këtë sallë kur lindte dielli. Ulej midis dy obilisqeve në të hymë të sallës së madhe për pritje dhe kështu, i rrethuem prej miqve dhe sherbtorëve të tij ndëgjonte me durim ankesat dhe gjykonte çdo mosmarrveshje që i parashtrohej. Secili, deri edhe njeriu mâ i vorfën, mund të dilte para faraonit dhe t'i ankohej. Kishte edhe asi që si ngushllim merrshin dhu-

rata, por nuk ishte gjâ e rrallë që ndokush të hante edhe të rrahme të mirë, që të mendonte mirë para se të vinte përsëri me u ankue. E nëpunsat e faraonit ishin mjeshtra të mëdhej përsa i përket të rrahmes.

Në mesditë, Madhnija e Tij tërhiqej në pallatin e tij, që aty të gëzonte sa t'ia donte zogu i qejfit.

Kështu tregtari i pëlhurnave u çue nji ditë shum heret, mâ mirë me thanë që me natë, dhe në t'aguem u nis për rrugë gjithë tue këcye, që të mbërrinte me e zanë radhën. Tue shkue rrugës, flitte me vehte:

„Nji fjalë e urtë thotë se n'Egjypt âsht ar pluhni i rrugës, por unë, për zotin, nën kambët e mija nuk po shof tjetër veçse pluhun të vërtetë".

Ai u fut në sallën për pritje dhe hyni në radhë mbas atyne, të cilët kishin mbërrijtë mâ heret edhe pse ky ishte ngutë aq fort. Në dorë mbante pjatën ku kishte fikun e kandshëm dhe të pjekun mirë, të vumë midis dy mësallave me dantela. Ato dantela tregojshin gjedhen mâ të bukur të prodhimeve, me të cilat ai bante tregti.

Kur i erdh radha këtij, ky ra me fytyrë përdhé para Madhnis së Tij dhe e futi hundën në pluhun. Mandej me dorën e djathtë preku ballin dhe veshin, e me të majtën ia afroi pjatën faraonit. Tue mos pasë guxim me e kqyrë drejt në sy faraonin, ai i tha:

— O, sundimtari im, diell i qiellit, unë, shërbëtori yt dhe toka që shkel, shkrryhem barkas dhe me shpinë nga shtatë herë vazhdimisht në pluhnin para kambëve tua. Qe, hylli i madh Amon-Ra tregoi ndaj meje mëshirë tepër të madhe dhe, pa i ardhë koha, stolisi fikun tim me fryte të shkëlqyeshme veçanisht të mëdhej dhe me erë. Asht e pamundun që kjo mirsi hyjnore të jetë caktue për gojën e nji tregtari të vorfën të pëlhurnave siç jam unë. Sigu-

risht Hylli ka dashtë të më provojë me këtê. Rendi e lyp që gjanat e rralla t'i jepen Madhnís sate dhe ti je i vetmi i denjë për to. Ta pruna, qe, fikun e parë të pjekun dhe, me pëlqimin tand, do t'i bijë edhe nandë të tjerët, ashtu me rend si të piqen.

Faraoni denjoi të thotë se ky tregtar i pëlhurnave e din rendin pa masë dhe aprovoi veprimin e tij. Përmâtepër, pranoi se ç'prej do kohësh i kishte ra huj për pemë të freskta. Mâ në fund, ai shkoi aq larg në mirsín e tij, sa që fikun e prumë e hangër aty për aty. Tue pá se âsht jashtëzakonisht i shijshëm, ai e pohoi këtê botnisht.

Tue çmue, si ishte rendi, se fiku ishte i pjekun dhe i ambël vetëm si mund të dëshirohet, ai thirri njenin prej miqve të tij që ishin mbrapa tij. Ky ishte pikrisht furnizuesi i pallatit, i quejtun Anzab. Faraoni e urdhnoi që tregtarit të vorfën të përlhurnave t'i jepte dy pallta leshi dhe njiqind duket.

Tregtari u kthye në shtëpi i kënaqun dhe i veshun me njenën prej dy palltave të reja. Pa humbë kohë, bleu nji gomar të bardhë me ia bajtë mallin dhe i ftoi fqijt (tue mos harrue në kët rast fqiun që e këshilloi, të cilit ia çoi ftesën mâ së pari, ashtu sikurse ky e kishte meritue me të vërtetë) që t'i vijshin në gosti. Dreka ishte e pasun: njizet pata të pjekuna dhe mâ se katërdhetë pjata me ambëlsina, mandej birrë sa të duesh me nji shtambë me venë.

Asnjeni prej të ftuemve nuk kishte hangër aq shum dhe aq mirë në jetën e vet. Të nesërmen u poq edhe fiku i dytë dhe tregtari i pëlhurnave kët radhë nuk priti asnji çast. Vrapoi menjiherë me ia çue Madhnís së Tij.

Fiku i tretë u poq ditën tjetër dhe kështu me radhë. Tregtari i pëlhurnave shkonte për çdo ditë që t'ia dhuronte pemën e shkelqyeshme Madhnís së Tij. E Madhnija e

Tij si shpërblim i jepte gjithashtu për çdo ditë dhurata gjithnjî e mâ të mëdha. Në sajë të kësaj, tregtari i pëlhurnave muer si shpërblim skllavë, deve, tokë dhe shum duket e të holla argjenti. Tue pá gjithë at pasuni që kalonte para syve të tij, furnizuesi i pallatit Anzabi filloi me i pasë shum zili.

— Për tokë e qiell, — thonte vetmevehte, — nëse nuk i hapi syt, Madhnija e Tij mund të pushojë dhe detyrën time t'ia besojë këtij kakavani, i cili nuk âsht kurrgjâ tjetër veçse nji ngatrrestar i rendomtë.

Prandej, porsa u bâ natë, u drejtue për në këshollë të tregtarit të pëlhurnave. Aty pá menjiherë se në pemën n'oborr kishin mbetë edhe tre fiq. Hyni në shtëpi dhe pá shërbëtorët që përgatitshin nji darkë të pasun. Nuk kishte dyshim se tash tregtari i pëlhurnave i kishte punët si â mâ mirë.

Anzabi, furnizuesi i pallatit, tue mos çfaqë smirën, përshëndeti njerzisht tregtarin e pëlhurnave, i tha shum fjalë të mira, e mandej ia priti:

— Tashmâ s'ka dyshim, juve ju duen shum në pallat. Madhnija e Tij flet pa dá për ju. Madje tha se do të ju martojë me të bijën e nji gjenerali të kambsorís. Por, âsht nji gjâ që prish punë. Diçka që do të mund të ju damtonte. Ju sigurisht hani hudra, e era e hudrës nuk i pëlqen aspak Madhnís së Tij. Prandej do t'ishte mirë, sikur tash e mbas, kur të dilni para Madhnís së Tij me rastin e pritjes në mëngjes, ta mbyllshit gojën me ndonji shami të bardhë. Të jeni të sigurtë se faraoni do ta çmojë për së tepërmi këtë vemendje tuej të madhe ndaj tij dhe do të ju shpërblejë në mënyrë të posaçme.

Tregtarit të pëlhurnave i erdh shum keq që gjithë ato pata dhe kofsha të lopës i kishte hangër të përgatituna

me hudër, madje edhe në çervish. Për këtë arsye, të nesërmen, kur shkoi në pritjen e mëngjesit me ia dorzue faraonit fikun mâ të bukur në botë (të tettin me radhë), e mbuloi gojën dhe e mbështolli qafën me një shall të bardhë e të madh leshi. Përveç kësaj, ai iu afrue Madhnís së Tij vetëm aq sa nevojitej që të mund t'ia jepte pemën e rrallë, e që me këtë rast të mos ishte i pakandshëm për hundën e ndieshme të Madhnís së tij.

Mbasi tregtari i pëlhurnave kërkoi të falë dhe u largue, faraonin nisi me e brejtë kurreshtja. Donte me dijtë pse tregtari ishte mbështjellë me shallë të bardhë, prandej iu drejtue furnizuesit Anzab. Ky iu përgjegj:

— Nuk e dij, por që ta kënaqi kurreshtjen e Madhnís Suej, po shkoj me e marrë vesh.

Atëherë vrapoi gjoja me e zanë tregtarin e pëlhurnave, por u kthye shpejt me hapa të kadalshëm, i shqetsuem dhe i zymtë.

Kurreshtja e faraonit u bâ edhe mâ e madhe. Ai ia bani Anzabit njimijë pyetje. Anzabi e lëshoi faraonin me vazhdue me pyetje, e madje edhe me e lutë që t'ia spjegonte se për çka ishte fjala. Mâ në fund, faraoni u detyrue ta urdhnojë me i kallxue se çka kishte marrë vesh.

Kur e pá se faraoni tashmâ po idhnohej përnjimend dhe se mjekrra e tij mbretnore tashmâ i dridhej, Anzabi vendosi ose, mâ mirë me thanë, bâni kinse vendosi që, kundër vullnetit të tij, të flasi. Tue ra me fytyrë përdhé, ai tha me dhelpni:

— Le të më fali Madhnija e Juej që po detyrohem me i përsëritë fjalët trashamane t'atij tregtari të pëlhurnave, i cili nuk ka kurrfarë edukate. Ajo shtazë, ai katundar mâ i ultë, nuk din çka âsht njerzija dhe mirësjellja. Ai e pranon se Madhnija e Tij e ka mbushë me të mira

dhe thot se a din për nderë për këtë, por thot gjithashtu se çdoherë që Madhnija e Tij e nderon tue bisedue me të, i zehet fryma nga era e keqe e gojës dhe për pak nuk i bjen të fikët nga kjo. Thot se kurr nuk do të kishte besue se nji faraon mundet me pasë nji erë goje kaq të keqe, sikur të mos kishte pasë rastin me qenë krejt afër Madhnis Suej. Prandej ishte mbështjellë me shall që të mos ndiente kurrgjâ. Përndryshe, tha, nuk do të mund të bisedonte me Madhnin pa i ra të fiktë.

— Shif, të lutem! — uluroi faraoni. — Shife malokun që thot se era e gojës sime, nga natyra erë hyjnore, nuk âsht aq e mirë për hundën e tij të qelbët.

Megjithatë, faraoni, në vend që të tërbohej nga ky krim i pashembullt dhe fyemje e madhnís, ia krisi gazit.

— S'ka gjâ, — tha me tallje, nuk do t'i mbetem borxh. Vetëm le të vijë edhe njiherë me m'i dhanë fiqt e tij të mrekullueshëm. Atëherë do t'i dhuroj diçka që do t'ua kalojë përsëtepërmi të gjitha dhuratave që ka marrë deritash.

Furnizuesi i pallatit Anzabi pyeti atëherë vetvehtën nëse trillimi i tij nuk po ia mbërrinte qëllimit; mos po dilte ndoshta ndonji send tjetër, e jo ajo çka dëshironte. Ndoshta faraoni, si sundimtar i vërtetë, mund ta dallonte sinqeritetin mâ tepër se kurrgjâ tjetër. Në këtë rast ai, Anzabi, ka bâ gabim të pashembullt, i cili edhe mund ta damtonte.

Mëngjesin e ardhshëm u duk përsëri në sallën e pritjeve tregtari i pëlhurnave, kuptohet, i mbështjellun me shallin e bardhë dhe me gojë të mbyllun, me pjatë me fik në dorë. Faraoni muer fikun, e hangër shpejt' e shpejt dhe e shiqoi me shqetsim tregtarin e pëlhurnave. Mâ në fund kërkoi ngjyrë, pendë dhe papirus. Gjithë sekretarët vrapojshin me i shërbye.

Me nji shêj dore faraoni i bani me dije se nuk kishte nevojë për ta. Mandej vetë shkroi diçka shkurt dhe mbi letër vû me kujdes vulën e tij. Mandej e mbylli letrën, ia dorzoi tregtarit të pëlhurnave dhe e urdhnoi që mëngjesin tjetër t'ia çonte kryerojës së thesarit të tij.

— Do të kërkojsh n'emën tim kryerojën e thesarit dhe me të vërtetë nuk do t'ankohesh. — i tha ai.

Kur muer fund pritja, furnizuesi i pallatit Anzabi e shoqnoi deri dikû tregtarin e pëlhurnave dhe, për mâtepër, qfrytzoi rastin që t'ia urojë

— S'ka dyshim mâ, — i tha ai me dhelpni, — juve ju don për së tepërmi Madhnija e Tij. Bâtë mirë që ndëgjuet këshillën time. Tash m'urdhnoi që të vrapoj mbas jush e të mos ju mundojë që nesër në mëngjes të shkoni të kryeroja e thesarit. Në letrën që shkroi vetë faraoni dhe që ju dha shkruen: që kryeroja e thesarit, në mbështetje të kësaj letre me vulë mbretnore, t'ju numrojë njimijë duket. E tash, Madhnija e Tij më dërgoi që t'ju dorzoj këta njimijë duket. Ata, qe, janë në këtë qese. Rrumbullak njimijë. Ju ma ktheni letrën e vulosun. Ajo tash nuk ka kurrfarë randsije për ju.

Tregtari i pëlhurnave, shum i gëzuem, muer qesen me duket, letrën e vulosun me vulë mbretnore ia ktheu atij dhe vazhdoi rrugën.

Tue u kthye me letrën për të cilën besonte se ishte nji pasuni e pamasë, Anzabi gzohej përsëtepërmi. Gjithë natën dridhet nga mosdurimi dhe pa zbardhë drita u gjet para derës së kryerojës së thesarit.

Kryeroja e thesarit muer letrën, e puthi me nderime vulën, mbretnore, e çeli dhe lexoi çka shkruente. Porsa e pá se për çka ishte fjala, çoi dy gishta. Dy ushtarë të rojës mbretnore duelën aty para, e kapën furnizuesin Anzab dhe

me nji të rame të mirë me shpatë ia kputen kryet. Roja e tretë e hudhi përpjetë kryet e shkurtuem, e ai ra e filloi të rrokullisej. S'ka dyshim se Anzabi nuk mbërrini ta kuptonte se çka po bâhej me tê.

Mu n'at çast, si dhe çdo mëngjes, në sallën e pritjeve erdh tregtari i pëlhurnave, mâ se i lumtun dhe me pjatë në dorë. Përsëri ishte i mbështjellun me shall të bardhë, e gojën e kishte mbyllë.

Kur e pá, faraoni nuk mundte me u besue syve të vet. I fërkoi syt mirë dhe shiqoi për rreth: s'kishte dyshim se tregtari i pëlhurnave ishte aty shëndosh, i tanë dhe me fikun e tij të përditshëm në pjatë.

Faraoni këqyri për rreth athue s'e shifte se ku ishte furnizuesi i pallatit Anzabi. Donte që ai t'i spjegonte se çka donte me thanë kjo. Por, për të parën herë mbas aq vjetësh, Anzabi mungonte.

N'at çast mbërrijti kryeroja e thesarit me nji strajcë të madhe në dorë.

Faraoni e pá dhe i tha:

— Do me thanë se urdhnat e mija, nuk po u kryejkanë mâ këtu? Pse nuk ia ke shkurtue kryet njeriut që ta kam çue me letrën që e kam shkrue dhe vulosë me dorën time?

I ngrimë prej frige, kryeroja i thesarit u shtri barkas përdhé para faraonit.

— Madhni, më falni. Pikrisht simbas urdhnit që më pruni dhe pa humbë kohë, unë ia preva kryet Anzabit. Qe kryet e tij.

Mbasi e zgjidhi strajcën, ai e nxuer prej saj kryet e furnizuesit të pallatit, e me plot nderime e lëshoi para kambëve të faraonit. Do t'ishte e tepërt me e përshkrue

habin e gjithë atyne që u gjetën at mëngjes në sallën për pritje.

— Çka-a-a! — bërtiti faraoni. Furnizuesit tim ia paske pré kryet, -a? — Kjo âsht përnjimend e tmershme!

— A thue, — muer guxim të thotë kryeroja i thesarit — Madhnija Juej nuk e paska shkrue me dorë të vetë urdhnin e prumë që, pa kurrfarë ceremonije dhe pa humbë kohë, t'i prehet kryet prusit të letrës që âsht e vulosun me vulë mbretnore?! Unë, menjiherë, pa humbë kohë, veprova simbas urdhnit.

— Ashtu âsht, — tha faraoni, — por këtu âsht nji mbështjellim. Furnizuesi i pallatit nuk ka qenë ngarkue me ta pru këtë urdhën.

— Mue ma ka prû njeriu kryet e të cilit âsht ky, ju betohem, o sundimtar!

Atëherë iu lëshue tregtarit dhe filloi me e pyetë hollsisht. Ai pat mjaft guxim sa me tregue se si e kishte vizitue furnizuesi dhe e kishte këshillue që të mbulonte gojën e tij të qelbët që Madhnija e Tij të mos ia ndiente erën e hudrës nga goja. Mandej tha se Anzabi kishte vrapue mbas tij që, n'emën të Madhnís së Tij, t'ia dorzonte njimijë duket, e ja muer letrën me vulë mbretnore.

Faraoni u habit pa masë dhe për nji kohë të gjatë nuk dijti çka me thanë.

— Shifet qartaz, — tha mâ në fund Madhnija e Tij, — Anzabi, furnizuesi i pallatit, nuk paska qenë kurrgjâ tjetër veçse njeri i poshtër, vjedhës, mashtrues, trathtar e hajn. Por, mirë u bâ që muer fund kështu kjo punë. Deshti me na mashtrue të gjithëve, deshti me të vjedhë ty, o tregtar. Ka kujtue se do të të jepsha gjana të çmueshme dhe se letra ime e vulosun do t'i sillte pasuni të pamasë. Por, qe, ai vodhi vetvehten dhe me kryet e vet

mbrojti tandin. Tash e ke radhën ti me e zanë vendin e tij në pallatin tim. Tregtari i pëlhurnave u përul deri në tokë dhe preku me ballë pluhnin në kambët e faraonit. Ndërsa ai ishte tue bâ kështu, Madhnija e Tij ndëgjoi se po pëshpëritte diçka.

— Çka po pëshpërit? — e pyeti Madhnija e Tij. — Mos nuk je i kënaqun?

— Jam i kënaqun dhe i stërkënaqun, o sundimtar! Por, po i them tash vetvehtes se fqiu im po prefetizueka mirë. Qoftë i bekuem. Shkenca e tij nuk po gabueka.

— Kush âsht ky fqî i yti dhe çfarë lidhje ka me gjithë këto?

— Le ta çmojë Madhnija Juej! At ditë kur e pyeta për këshillë, ai më tha që fiqt e mij, aq të bukur dhe të langshëm, tepër të bukur dhe tepër të shijshëm për nji katundar të vorfën si unë, t'ia jap faraonit, të vetmit që âsht i denjë me i hangër këta fiq të rrallë; ai më profetizoi gjithashtu se të dhetën ditë si e mira ashtu edhe e keqja do të vehen në vendin e vet. Dhe, qe, Anzabi vdiq, e unë ia zuna vendin.

— Mirë, mirë, gjithçka muer fund për bukuri, por ti harrove me më dhanë edhe fikun e dhetë, të fundit, — iu kujtue prapseprap faraonit.

(Prrallë popullore egjyptiane)

ZJARMI I FALUN

Në kohna të lashta Indianët nuk dijshin gjâ për zjarmin. Krejt çka hajshin, hajshin të papjekun, e netët i kishin t'errta dhe të pakandshme.

Nji ditë, tregon legjenda, ndërsa shum njerëz rrijshin në bar tue hangër gjellnat me mish të papjekun, fluturoi nji shpend me bisht të skuqun flakë dhe filloi me u sjellë rreth e përqark tyne.

Njerzit u magjepsën me pendlat e tij. E dikush bërtiti:

— O zog i bukur, çka dëshiron? O zog i bukur prej kah vjen?

— Vij prej nji vendi shum të bukur, larg prej këndej, — u përgjegj shpendi, — dhe ju bij si dhuratë zjarmin. Nëse e dëshironi duhet ta meritoni, sepse duhet të jeni të denjë për të. Çdo kush që ka gisht në ndonji punë të keqe nuk duhet të presi se do ta marrë. Secili prej jush të marri nga nji shkop bredhi të lyem me peshkve dhe nesër le të dali para meje. Atëherë do t'ju them se si do të mundeni me e meritue këtë të mirë të madhe.

Shpendi i tha këto fjalë dhe fluturoi.

Të nesërmen ai i pyeti:

— A keni të gjithë shkopin e bredhit të lyemë me peshkve?

— E kemi, — bërtitën të gjithë.

— Tash do të fluturoj, — tha shpendi, — e ai që më mbërrin dhe me majën e shkopit të tij ma prek bishtin, do të fitojë zjarmin si shpërblim. Zjarmi do t'ju nxejë, më të mund ta zieni gjellën dhe ai mund t'ju sherbejë edhe për shum e shum gjana tjera. Kështu do të jetoni mâ mirë e mâ lehtë jo vetëm ju, por edhe fëmijt e nipat tuej. Qe, po nisem.

Burrat, gratë, djemt e vajzat vrapuen mbas shpendit, dikush tue qeshë, dikush tue bërtitë prej gëzimit. Tue vrapue mbas tij disa ranë prej nji shkambi n'ujë. E disa u lodhën aq tepër sa që u detyruen me u kthye në shtëpi.

Këta u thanë të tjerëve se nuk vlen me vrapue mbas asaj që nxirret me të vështirë.

E vrapimi zgjati shum. Të gjithë u lodhën e u untuen. Vetëm nji njeri u afrue shpendit ngat sa që gati mund ta prekte.

— Ti kurr nuk do të mundesh me e fitue këtë dhuratë, — i tha shpendi, — sepse qenke përsëtepërmi egoist. Ti nuk paske mëshirë për askend, as për t'untët as për t'etshmit. Prandej hiq dorë nga vrapimi, sepse nuk do të mundesh me më prekë.

Shpendi iku fluturim prej tij. Mbas tij vrapoi nji njeri tjetër. Ai kishte ndëgjue se çka i kishte thanë të parit, dhe i bërtiti:

— O zog i bukur, më lejo të të preki. Kurr nuk kam bâ ndonji të keqe. Kurdoherë që kam hasë në t'untë e t'etëshëm u kam dhanë me hangër e me pi, kushdo që

ka kërkue vend me fjetë e ka gjetë te unë. Të lutem më lejo të të preki.

— Krejt çka po më thue âsht e vërtetë, — iu përgjegj zogu, — por prapseprap ke nji të metë. I ke bâ lajka fqiut tand vetëm që të mundt t'ia vjedhish ndonji send. As ti nuk do të mundesh me e marrë dhuratën.

Tue fluturue mâtej, shpendi mbërrini deri te nji kasollë ku nji grue kujdesej për fëmin e saj të sëmundë.

— O zog i bukur, — i bërtiti grueja, — unë nuk mund të vij mbas teje, sepse do të më duhej me e lanë fëmin e sëmundë. A po pranon me ardhë te unë e me më dhanë zjarm?

— Çfarë veprash të mira ke bâ mbasi po dëshiron me ta dhanë? — e pyeti shpendi tue zbritë afër kasollës.

— Unë s'kam bâ asgjâ tjetër, përveç asaj që kam pasë për detyrë, — iu përgjegj grueja. — Gjithmonë kam pasë punue shum, prandej nuk kam mbërrijtë me bâ asnji vepër të madhe e të mirë.

— Qe nji grue e mirë, — tha shpendi. — Ti ke bâ gjithmonë vepra të mira, sepse ke mendue vetëm për detyrën tande. Edhe tash je tue bâ nji vepër të madhe e të mirë. Prekma me shkop bishtin tim dhe merre zjarmin. Ti e ke meritue me të vërtetë.

Kur grueja e preku me shkop bishtin e zjarrtë të shpendit, shpërtheu flaka. Mandej shpendi fluturoi, e grueja mbet me shkop të ndezun.

Me të shpejtë vrapuen edhe njerzit tjerë t'atij fisi, të lodhun nga vrapimi i gjatë. Grueja i lejoi me ndezë shkopijt e tyne. Ajo dëshiroi që edhe të tjerët të kishin dritë e zjarm, që të mundeshin me zie gjellën.

Qysh atëherë Indianët nuk mbetën kurr pa zjarm.

Mbramjet e tyne qysh atëherë janë të ndriçme dhe të kandshme, e ushqimi ma i shijshëm, sepse e ziejshin dhe e piqshin.

(Pyrallë popullore hindase)

Ishte një herë një braman (prift hindas) i cili kishte një familje të madhe, e shum pak të holla. Për këtë arsye shkonte për çdo ditë në tregun e qytetit që të lypte lëmoshë, por asnji ditë nuk binte mâ tepër se një safë miell, çka nuk ishte mjaft për bukën e familjes së tij. Grueja idhnohej, tue mendue se ai mâ tepër shitte nga mielli i lypun se sa binte në shtëpi. Prandej i bërtitte shum dhe e merrte nëpër kambë.

Mâ në fund bramani u idhnue dhe shkoi me u mbytë n'ujë. Por sa herë që shkonte, frigohej edhe dilte prap prej ujit. Shpeshherë bânte kështu: këcente n'ujë dhe dilte mbi ujë, këcente n'ujë dhe tue notue dilte përjashta...

Jo shum larg, mû përbrijë lumit, gjindej nji çerdhe patash. Shifshin patat se si ky njeri po këcente shpeshherë n'ujë dhe po ikte me të shpejtë prej tij. Prandej patani i tha patës:

— Bash do të dëshirojsha me e dijtë se çka don ky njeri? Po shkoj me pá.

— Hiqu tij!... Kush e di se çka u shkon ndër mend njerëzve! — i thot pata.

Por, patani nuk e ndëgjoi. Iu afrue bramanit dhe e pyeti, e ky i tregoi fill e për pé se çka kishte.

— Mbylli syt, — i tha patani, — dhe mbaji mbyllë derisa të mos them me i hapë!

Bramani e ndëgjoi e kur i hapi syt, pá se patani mbante në sqep nji margaritar të shkëlqyeshëm.

— Merre, o mik i dashtun, me këtë margaritar vuejtjet tua do të marrin fund, — i tha patani, tue ia dhanë margaritarin e madh dhe të çmueshëm.

Bramani i falënderoi dhe u nis për në mbretnín fqij që ta shitte margaritarin. Ia bleu vetë mbreti dhe i dha për të shtatë thasë me argjent, e kështu bramani u kthye në shtëpi si njeri i pasun.

Por mbas do kohe mbretit që bleu margaritarin, i ra mortaja. Nji nga mjekët e thirrun i tha mbretit se sëmundja e tij mund të shërohej vetëm me vjamë të patanit t'egër. E n'at vend patájt e egjër ishin shum të rrallë. Prandej mbreti e thirri bramanin që ia kishte shitë margaritarin dhe i premtoi nji shpërblim të madh nëse i gjente vjam patani t'egër. Bramani, tashmâ i pasun dhe lakmues për të holla, harroi të mirën që i kishte bâ patani dhe u nis me zanë kurrkend tjetër veçse bâmirsin e tij të mâparshëm. Shkoi në të njajtin vend përbrijë lumit dhe filloi me këcye n'ujë njisoj si atëherë kur ishte në hall të madh. Iu afrue patani shpirtmirë dhe e pyeti se çfarë halli kishte e bramani dhelpnak iu përgjegj se kishte ardhë vetëm me pa mikun e tij.

— Atëherë, qe ku jam, pra!

— Afrou mâ ngat.

E kur i u afrue patani, ky e kapi dhe e futi në strajcë kështu që prej saj dukej vetëm kryet e patanit.

Patani qante rrugës me të madhe, por lotët e tij shndërroheshin në margaritarë. Po asaj rruge shkonte edhe

princi, i biri i mbretit, e çuditej për gjithë ata margaritarë. Kur e zûni bramanin, e pyeti:

— Çka ke në strajcë? Prej kah gjithë këta margaritarë rrugës?

Bramani u mundue me rrejtë diçka, por patani i tregoi të gjitha, e kështu princi e nxori prej strajce dhe e liroi.

Por kur mbreti muer vesh prej bramanit për këtë gjâ, u idhnue me të birin dhe e përzuni nga mbretnija e ky shkoi te patani.

Patani i egër ishte mirënjoftës. Jo vetëm që i bani strehë dhe i dha ushqim, por kur u bâ natë, fluturoi së bashkut me patën në nji pallat mbretnuer aty afër. kur të gjithë flejshin, e vodhi të bijën e mbretit që ishte në gjum dhe së bashkut me gruen ia solli princit tue bajtë me kujdes mbi krahë. Kur pincesha u zgjue dhe u habit, princi ia spjegoi të gjitha si kishin ndodhë dhe ajo pranoi vetë me u martue me tê. Patat u dhuruen shum ar, gurë të çmueshëm dhe margaritarë, e të martuemit e lumtun filluen jetën e tyne mbretnore.

(Prrallë popullore hindase)

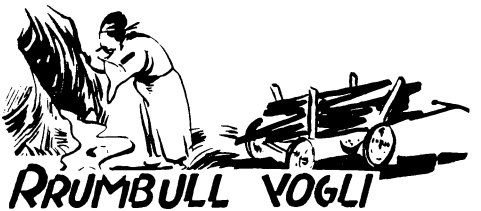

I

Nji grue e shkretë e kishte burrin përtac dhe shpirtkeq, i cili e shtynte me bâ punët mâ të randa.

Simbas urdhnit të tij, asaj iu desht nji ditë me shkue patjetër në pyll për me pré drû. Mbasi punoi disa orë, e muer etja, dhe e ndjeu vehten shum keq, pá se si rridhte nji ujë i pastër dhe me shumicë prej nji shkambi të shpraztë. Piu ujë me kënaqsi, e mandej u kthye në shtëpi, tue tërheqë drût e preme në nji qerre të vogël.

Prej asaj dite kaloi do kohë e grues i lindi nji fëmi shum i çuditshëm. Ky ishte i vogël dhe kishte trajtën e rrumbullakët si t'arrës së kokosit: fare pak të zgjatun në të dy anët, e në gjitha anët tjera, të rrumbullakët. Nuk kishte as duer as kambë, e kryet nuk i dallohej nga trupi tjetër. Në të vërtetë, kishte diçka që i ngjante fytyrës: nji lloj sysh për të shique, nji lloj veshësh për të ndëgjue, dhe nji farë goje për të hangër e folë; por të gjitha këto memzi mund të shifeshin mbi sipërfaqën e rrumbullakët si t'arrës.

Burri i grues vdiq menjiherë mbas lindjes së këtij fëmije. Megjithse nuk kishte shum arsye me i ardhë keq për të, grueja e shkretë e ndjeu vehten shum të vetmue-

me dhe të brengosun. Si do të jetonte tash, aq e vorfën, me nji fëmi i cili, siç mendonte, kurrnjiherë nuk do t'ishte i aftë për kurrgjâ.

Por ajo gënjehet këtu. Rrumbull Vogli (kështu la ngjiten emnin, u rrit me të shpejtë, por i mbajti trajtat e tij. Qysh në të shtatin muej dinte me folë. Kur e mbushi nji vjet, tue u rrokulisë andej e këndej shkoi me luejtë edhe nëpër pyll. Në moshën trivjeçare ruente dhitë.

Nji ditë, Rrumbull Vogli e luti t'amën që ta jepte rrogtar te mbreti.

— Do t'ia ruej buejt, — tha ai, — e kështu edhe ti do të keshë se me çka me jetue.

— Ti nuk ke as duer as kambë, — i tha e ama. — Edhe kur i ruen tri dhitë tona, unë frigohem gjithnji se mos po i humb kund e jo mâ me të shti rrogtar te mbreti që t'ja ruejsh buejt, kur ai ka aq shum?

Rrumbull Vogli iu qit aq fort s'amës sa që kjo nuk pat se kah me ia mbajtë veçse me iu drejtue mbretit; e ky, si njeri i mirë që ishte e pranoi menjiherë.

Kur ajo e njoftoi për ruejtjen e saj, ky filloi me qeshë.

— Unë kam tri mijë buej. Ata i ruejnë tridhetë shërbtorë, e prapseprap ma humbin ndonji. Atëherë si do t'i ruej yt birë vetëm?

Por prapseprap, ky guxim i Rrumbull Voglit iu duk mbretit aq i çuditshëm saqë i çoi fjalë me ardhë te ai. Shkurtabiqi i vogël, krejt rrumbullak dhe i gjallë, i pëlqeu shum mbretit, dhe në fund vendosi me ia besue buejt që t'ia ruente vetëm nji ditë. Mbreti vendosi kështu vetëm nga kureshtja, megjithse mendonte edhe vetë se do t'i humbshin shum buej, e mandej do të nevojitej me i dërgue njerëzit në të katër anët që t'i kërkojnë.

Të nesërmen, shërbtorët e mbretit hapen shtallat dhe i qiten buejt. Rrumbull Voglin e vûnë në shpinë të nji buelli, dhe u grahen të gjithëve kah kullosat. Madje u kthyem në pallat tue u këputë gazit...

Mbreti kishte tri vajza. Dëshironte që ato të bahen shtëpijake të mira dhe të dijnë çdo punë në shtëpi. Kur dielli u ngjit nalt në qiell, vajza mâ e ré e mbretit u ngarkue që t'ia çonte drekën Rrumbull Voglit.

Kur mbërrini ajo në kullosë, pa se buejt po kullotshin si â mâ mirë tuba-tuba, por roja e tyne nuk shifej kund. Prandej bërtiti:

— O Rrumbull Vogël! Ku je kështu që nuk po mundem me të pa kurrkund?

— Qe ku jam! — u përgjegj shkurtabiqi, dhe u rrokulis para kambëve të saj.

Mandej iu afrue orizit e kur e hangri princesha u kthye në shtëpi.

Në mbramje Rrumbull Vogli i hypë përsëri njij buelli dhe i kthen bagtitë në shtëpi. Asnji nuk mungonte: sa kishte nxjerrë aq edhe pruni. Mbreti u kënaq, por edhe u habit.

Që ta sprovonte, të nesërmen mbreti vuni përbrijë Rrumbull Voglit, mbi shpinë të buellit, edhe nji drapën.

— Nëse rastsisht has në ndonji pyll me thupra, — i tha mbreti, — prej dhe lidhi për brina të disa buejve të mij. Më duhen shum për fortifikatat e mija që kanë fillue me u rrenue.

Rrumbull Vogli shkoi në kullosë me buejt.

At ditë, kur ia çoi drekën, vajza mâ e ré e mbretit nuk u çfaq menjiherë, por u mshef që ta shiqonte pak. Dëshironte me marrë vesh se si do t'i prente thuprat mbasi nuk kishte duer. Ajo pá diçka me të vërtetë të çudit-

shme. Rrumbull Vogli kishte krijue nji morí shërbtorësh. Aty kishte burra e gra, djem e vajza. Disa ruejshin buejt, të tjerët prejshin thuprat. Princesha e kuptoi se Rrumbull Vogli kishte njifarë fuqije magjistare.

Mbasi i pá të gjitha, ajo e thirri:

— O Rrumbull Vogël, eja me hangër drekë!

Atëherë ai i urdhnoi menjiherë njerëzit e tij që të zhdukëshin nën dhé, e vetë u rrokulis te vajza që të hante drekë.

Kur u kthye princesha në pallat, i jati u çudit që e bija ishte ndalë mâ shum se dje. Ajo u arsyetue si dijti mâ mirë, por e ruejti për vehte të msheftën për të gjitha ato që kishte pá.

Mbasi shkoi ajo, Rrumbull Vogli thirri prap njerzit e tij, e ata iu vunë përsëri punës për tê.

Në mbramje, para se me u kthye, disa prej tyne ua mbështollën thuprat buejve rreth brinave, e të tjerët u grahën. Kur u nisën kah shtëpija sa mâ tepër që afroheshin, aq mâ tepër Rrumbull Vogli i lëshonte dhe njenin mbas tjetrit i çonte nën dhé. Mâ në fund, gjithë tuba mbërrijti në shtalla aq sa ishte edhe nji natë mâ parë. E kur i hoqën thuprat e mbështjelluna rreth brinave të buejve, panë se kishte nja tridhetë qerre sosh.

Ditën e tretë vajza mâ e ré e mbretit u mshef përsëri që ta shiqonte Rrumbull Voglin.

Përveç burrave, grave, djemve dhe vajzave që punojshin për tê, tash aty kishte edhe shtazë të çdo lloji, të grumbullueme në të gjitha anët e pyllit të madh: elefanta, tigra, harusha, kaproj, drenusha, lepuj; mandej shpendë: pavoda, kumrija, papagaj, mullinja, pupëza; të gjitha këto shtâzë, në pajtueshmëni të plotë midis tyne, kishin drejtue shiqimin e tyne vetëm kah Rrumbull Vog-

li. Ishte kjo pamje e shkëlqyeshme. E në të njajtën kohë, që ta dëfrejshin, prej dikah ndëgjohej muzika e daulleve, burijave dhe e buzukve.

Që t'i shifte sa mâ të mirë të gjitha këto: vajza mâ e ré e mbretit hypi në nji drû dhe u mshef në gjethet e tij. Në fillim ajo nuk shiqonte Rrumbull Voglin, por mandej, papritmas pá se si nga gëzhelja e arrës së kokosit po dilte nji njeri krejt i vogël, i cili aty për aty rritej gjithnji e mâ tepër. Djalë i rí jashtzakonisht i bukur dhe i veshun shum mirë, — kështu ishte Rrumbull Vogli kur duel nga gëzhelja e tij. Kur e panë të këtillë, të gjitha qenjat e gjalla që e rrethojshin u përulen para tij në shêj nderimi. E vajza, e hutueme krejt, zbriti prej drûnit.

N'at çast Rrumbull Vogli thuese iu kujtue se ishte koha e drekës: i lëshoi njerëzit dhe shtazët e veta. E mandej, tue u zvoglue pak nga pak në trup, hyni në gëzhelën e tij dhe priti që ta thirrte princesha, çka edhe ndodhi me të shpejtë.

Derisa rrokulisej kah ajo, vajza i tha:

— Ejani, o vlla, hajeni orizin tuej!

— Pse po më thirrni vlla? — e pyeti Rrumbull Vogli. — Unë jam vetëm shërbtor i mbretit. Më thirrni, si edhe mâ parë, Rrumbull Vogël.

— Po, qe, — u përgjegj ajo, — nuk ju kam njoftë mirë. Por tash po e shof se si po i rueni mirë buejt tanë, e mandej edhe sa po mundeni me na prû thupra. Sa shum keni bâ ju vetëm për ne! Jo, unë nuk mund të jem indiferente ndaj këtyne gjanave dhe prandej ju thirra vlla.

Rrumbull Vogli nuk u përgjegj kurrgjâ, e princesha u largue porsa ai hangri drekë.

Kur mbërrijti në pallat, i jati i bërtiti që nuk ishte kthye mâ heret. E hutueme ajo uli kryet, por nuk tregoi se çka kishte pá.

Të katërtën ditë mbreti iu drejtue vajzës mâ të madhe dhe asaj të mesme:

— Këtë herë njena prej jush do t'ia çojë orizin Rrumbull Voglit.

Të dyja princeshat e kundërshtuen. Ato nuk dëshirojshin me ia çue drekën. Atyne nuk u pëlqente aspak Rrumbull Vogli.

— Ai nuk ka as duer as kambë, — thanë ato. — Nuk dìin kurrgjâ tjetër veçse me u rrokullisë andej e këndej. Kur të niset kah na për drekë, aq mund ta valvisi barin, sa që do të na duket se po vjen ndonji tigër, dhe do të frigohemi shum. Motra jonë tashmâ âsht mësue me të: ajo le t'ia çojë drekën.

Mbreti u pajtue me atê që kërkuen ato, e vajza mâ e ré u gëzue për këtë gjâ.

At ditë, në mbramje, fryni nji stuhi e madhe, prandej Rrumbull Vogli, mbasi i pruni buejt, ngau në kuzhinë, që të ngrohej.

Dy vajzat e mëdha të mbretit mû n'at kohë përgatitshin darkën në kuzhinë. Tue pá shkurtabiqin e rrumbullakët se po i afrohej zjarmit, ato filluen me i bërtitë:

— Në vend që të ngrohesh këtu, ti, o Rrumbull Vogël i ndytë, mâ mirë do t'ishte që të kujdesesh për buejt e tu. Vendi yt nuk âsht në kuzhinë, por në shtallë! Hajt, ik menjiherë, që të mundemi me punue!

Tue u rrokullisë kinse do të dali, Rrumbull Vogli ra në kambën e princeshës mâ të madhe. Megjithse nuk ndien kurrfarë dhimbje, ajo prapseprap filloi me bërtitë dhe me shá edhe mâ tepër. Atëherë ai, tue u rrokullisë

n'anën tjetër, gjoja për të dalë nëpër derën, të cilën nuk e kishte qëllue të parën herë, këceu në kambën e princeshës së mesme, e cila filloi gjithashtu me shá. Mâ në fund Rrumbull Vogli duel; e vajza mâ e ré e mbretit, e cila i ndëgjoi të gjitha këto të shame të motrave të veta, mbet shum e pikllueme.

Rrumbull Vogli i shërbente prap besnikisht mbretit. Jo vetëm që nuk e humbi kurr asnji buell, por me kënaqsin mâ të madhe kreu edhe çdo punë tjetër që i besohej. Kështu, nji ditë, mbreti kërkoi që t'i prente do hûj, e ky preu në pyll aq shum, sa që mbreti u detyrue mandej me marrë hua qerre në të gjitha anët për me i bajtë.

Po at ditë princesha e vogël ndëgjoi prej së largu zhurmën e njerëzve që prejshin hûjt dhe tue punue thirrshin njeni tjetrin; por, para se t'i shifte puntorët, pushuen si zanet e tyne, ashtu edhe zhurma e sëpatave të tyne. Ajo pá vetëm se hûjt ishin palue në turra dhe se Rrumbull Vogli po i ruente buejt e vet.

Kur e lëshoi në tokë shportën me oriz, e pyeti:

— Kur i paskëni pré kaq shpejt gjithë këta hûj, o vlla?

— Ç'prej mëngjesit — iu përgjegj Rrumbull Vogli.

— Ejani me më tregue se si po i preni hûjt kështu?

— Më falni, — u përgjegj ai, — jam shum i lodhun. Nuk do të kisha mâ fuqi me pré asnji.

Vajza qeshi, e mandej u kthye në shtëpi.

Rrumbull Vogli filloi të ndiejë nji dashuni të hollë e të sinqertë për princeshën që për çdo ditë i sillte drekën.

„Ajo më thirri vlla të saj," — thonte vetmevehte, —" e kur nuk pranova me pré hûj para saj, tue thanë se jam

i lodhun, ajo vetëm qeshi. Sigurisht ajo e ka marrë vesh të msheften time."

Mbasi mendoi mirë e mirë për të gjitha ai iu lut nanës që të shkonte te mbreti e t'ia lypte princeshën mâ të ré për të.

— Si mund të guxoj me bâ nji gjâ të këtillë? — i tha e ama. — Mandej si do ta presi këtê mbreti? Ti nuk ke as duer as kambë, e, sa për bukuri, duhet të pranojsh se je i shëmtuet. Çfarë burri mund të bâhesh t'i, more i shkreti Rrumbull Voglì im! Jo, jo, unë nuk guxoj me bâ këtê që po kërkon ti.

Ai mundohej me ia mbushë mendjen nanës se prej kësaj nuk mund të dilte gjâ e keqe, e mandej u lëshue me e lutë aq sa ajo mâ në fund pranoi.

Shum e frigueme ajo duel para mbretit, dhe, tue kërkue vazhdimisht të falun, ia lypi të bijën për të birin. Mbretit nuk iu duk fyese kjo lypje; përkundrazi, ajo e interesoi.

Unë e due shum Rrumbull Voglin, — tha ai. — Ky djalosh ka bâ shum për mue dhe unë do t'isha shum i kënaqun që ai të bâhet dhandrri im. Vetëm, unë nuk e dij nëse ndonjena prej bijave të mija don të martohet me tê. E krejt mvaret nga kjo.

Mandej i thirri të bijat dhe i pyeti nëse ndonjena prej tyne pranonte me u bâ gnueja e Rrumbull Voglit. Dy të mëdha kundërshtuen me neveritje edhe nji mendim të këtillë e jo mâ diçka tjetër. Mâ e reja tha krejt sinqerisht se e don Rrumbull Voglin dhe se do t'ishte e lumtun me u martue me tê, sikur të lejonte baba mbret.

Kështu u nda vada e darsmës. Mbreti urdhnoi shërbtorët dhe popullin e tij që të gjuejshin nëpër pyje kaproj e drenusha, lepuj e pavoda, njizet lloje të ndryshme

gjâsh t'egra, kështuqë të gostiteshin të gjithë së bashku. Gosti e pasun u përgatit me gjithë at mish. Aty kishte edhe shum pemë, të vjeluna nëpër pemishte dhe pyje, e mbreti për të gjithë nxuer venë nga podrumet e veta. Kështu darsmen e Rrumbull Voglit dhe të princeshës e festoi mbarë populli me argtime që zgjatën tri dit e tri net.

II

Rrumbull Vogli dilte për çdo mbramje nga gëzhelja e tij, kur mbetej vetëm me bashkëshorten e ré. Mbasi nuk donte me mshefë kurrgjâ prej saj, ai i tregoi se prej kah e kishte fuqin e tij. Nga dhimbsunija ndaj nji grueje së shkretë dhe të lodhun shum, të cilën e mundonte edhe etja, Shpirti i pyllit krijoi papritmas nji burim në pyll, e prej ujit të këtij burimi muer fuqin e mrekullueshme fëmija me të cilin ishte me barrë grueja.

— Unë jam fëmija i kësaj grueje së shkretë, — shtoi Rrumbull Vogli, — i asaj grueje që erdh me të lypë për mue.

Princesha do t'ishte nji grue krejt e lumtun sikur burri i saj të mos mbyllej, për çdo mëngjes, përsëri në gëzhelën e tij t'arrës. Dy motrat e mëdha nuk pushojshin së përqeshuni me të për shkak të pamjes qesharake të burrit të saj, e ajo vuente për shkak të kësaj, por nuk donte me tregue atê që dinte.

Nji natë, derisa burri i saj po flente në gjum të thellë, grueja e ré u çue, muer gëzhelën nga e cila kishte dalë ai dhe e mëshefi sa mâ mirë që mujti. Kur u zgjue Grumbull Vogli e nuk e gjet, ai e mbështolli rreth trupit nji

rrogozë, mbi të cilën flinte. Dridhej e i kërcitshin dhambët prej të ftoftit, dhe e pyeti gruen se mos ia kishte ruejtë ndokund gëzhelën me të cilën ishte mësue aq shum sa që pa tê, i tha, nuk mund të jetonte. Në vend të përgjegjës, ajo e mbuloi me nji pëlhurë të leshtë dhe kështu e ngrofi.

Mbas pesë e gjashtë ditësh ai tashmâ mundte me lëvizë edhe pa gëzhele. Në nji prej atyne ditve ai u çue dhe u vesh si zakonisht, i kënaqun që ishte çlirue nga gëzhela e arrës. Vetëm atëherë princesha tregoi se gëzhelen e kishte shtî në dhé në kopsht.

Rrumbull Vogli qeshi kur ndëgjoi për dhelpnín e së shoqes, por mandej u mrrol dhe i tha:

— Por mbasi Shpirti i Pyllit ka dashtë që të jem i mbyllun në gëzhelen e arrës, atëherë ai sigurisht ka pasë ndonji arsye për këtê. A thue kemi bâ mirë që tash e hudhëm posht? ... Por, ta merr mendja, unë nuk due që ty të të përqeshin motrat tua. Nuk do të mendojmë mâ për këthough gjâ.

Me të shpejtë muerën vesh mbreti, vajzat e tij mâ të mëdha, oficerat, oborrtarët e mbarë popullit se Rrumbull Vogli ka dalë prej gëzhelës së tij dhe se âsht tejet i bukur. Me përjashtim të dy motrave të saj shpirtkeqe, të gjithë u gëzuen që princesha pat fat të martohet me tê, sepse vajzën mâ të vogël të mbretit e dojshin të gjithë për shkak të natyrës së saj të butë dhe shpirtit të mirë ndaj atyne që vuejnë. Vetëm të gjithëve u vinte keq që nuk ishte gjallë nana mbretneshë, që edhe ajo të merrte pjesë në lumtunín e saj.

Nëpër të gjitha katundet njerzit përgatitshin dhuratat, që t'ua bijshin të martuemve rishtas, t'i përshëndetshin dhe të shifshin se a ishte Rrumbull Vogli me të vër-

tetë aq i bukur sa flitej. E kur e shifshin, të gjithë mbeteshin të kënaqun.

Rrumbull Vogli e çoi princeshën në të pamë edhe te nana e vet. E shkreta grue nuk mund t'i besonte syve të saj:

— Po si kështu, — tha ajo, — a ky âsht fëmija im, ky zotni i bukur?! A thue ai fëmija që nuk kishte as duer as kambë dhe që rrokulisej andej e këndej tue ruejtë tri dhitë tona, tash âsht bâ kaq i bukur, sikur me qenë princ i vërtetë!

E reja e saj e bindi se ky ishte me të vërtetë Rrubull Vogli. Mandej i tregoi se si ia kishte çue drekën kur i ruente buejt dhe se si e kishte pa atëherë kur dilte prej gëzheles së tij, e ishte hutue nga bukurija e tij. Mandej e puthi me butsi të vjehrrën dhe i dhuroi nji shportë plot me ambëlsina, aso ambëlsinash që ajo as nuk i kishte pa kurr deri atëherë.

Dy motrat shpirtkeqe të princeshës nuk e përqeshnin mâ dhandrrin e tyne, por lakmija e ndytë nuk i lente të qeta, dhe, tue mos i tregue njena tjetrës, që të dyja u përbetuen se do ta shkatrrojshin lumtunin e motrës mâ të vogël.

Meqenëse Rrumbull Vogli nuk donte me ndejtë pa punë, mbas disa kohe armatosi nji anije që të nisej për tregtí me té. Grueja e tij do të vinte bashkë me té. Iu lutën edhe të dy motrat e saj që edhe ato të shkojshin me té, e djaloshi shpirtmirë, pranoi.

Para se të niseshin Rruubull Vogli i dhuroi së shoqes nji unazë ari me gur të çmueshëm. Kjo stoli kishte fuqi magjike. Por princesha nuk ia vûni veshin kësaj fuqije t'unazës. Ajo shifte në tê diçka të çmueshme vetëm pse

ishte dhuratë e burrit të saj. E të dy motrat vunë ré menjiherë se sa e lidhun ishte ajo me këtë unazë.

Anija u nis për në dét të hapët. Princesha bisedonte dhe qeshte me të motrat në pjesën e mbrapme t'anijes. Ato e luten që ta hiqte unazën e saj të bukur që të mund ta shifshin mâ mirë. Porsa unaza gjindet në duert e njenës prej tyne, ajo tjetra u shti gjoja donte me ia marrë; e para filloi të shtihet sikur nuk donte me ia dhanë, e kështu tue u zanë, njena me tjetrën si në teatër, e lëshuen unazën dhe ajo ra në dét.

Gjithë kjo ndodhi aq shpejt sa që motra e tyne mâ e vogël, tue mos e kuptue se çka po bâjshin ato, nuk pat kohë as me u hy ndërmjet.

— O! — banë të dy motrat shpirtkëqija gjoja me keqardhje, — ç'fatkeqsí, ç'fatkeqsí! Unaza jote ra në dét! E mjera motër, sa fatkeqsí e madhe që të ndodhi.

Princesha mâ e vogël u dëshprue shum. Tue pá gurin e saj të çmueshëm se si po shkëlqente ajo këceu në dét, kapi unazën, por nuk mundi me dalë përmbi ujë.

Dy motrat mâ të mëdha në fillim heshtën. E mandej, kur anija u largue pak prej vendit ku kishte këcye motra e tyne, filluen me thirrë në ndihmë. Vrapuen të gjithë. Kur ndëgjoi se i kishte ra grueja në dét, Rrumbull Vogli e ndali anijen që ta shpëtonte nëse do t'ishte disi e mundun. I tmeruen nga dhimbja, ai ndejti nji kohë të gjatë n'ta vend dhe afër tij, tue u orvatë me e gjetë së pakut trupin e grues së tij të pafat. Por më kot.

Kur i pyetën në lidhje me këtê, të dyja motrat mâ të mëdha treguen ngjarjen krejt ndryshe prej asaj që kishte ndodhë me të vërtetë. Motra mâ e vogël, thanë ato, luente me unazën e saj, kështu që i shpëtoi disi e i ra në dét, e mandej edhe vetë këceu menjiherë n'ujë

mbas saj. Motrat mâ të mëdha nuk mundën me e ndalue, aq shpejt dhe papritmas ndodhi gjithë kjo fatkeqsí, kështu i thanë ato dhandrrit të tyne.

Në shtrojen ku rrinte e shoqja Rrumbull Vogli gjeti velin e saj të bardhë që ajo e donte aq shum, por ajo vetë, fatkeqsisht, nuk ishte kërkund. Ai ndejti nji kohë të gjatë n'at vend. Nuk mundte as me hangër as me pi, vetëm qante. Në fund, urdhnoi që anija të kthehej mbrapa.

Mbërrijtëm me të shpejtë në limâ, dhe Rrumbull Vogli, krejt i piklluem, u nis për në pallat me kunatat e tija, që ta lajmonte mbretin për fatkeqsín që kishte ndodhë. Mbreti u habit për së tepërmi, por u pikllue edhe mâ tepër. Ai i besoi thanjeve të dy bijave mâ të mëdha dhe nuk mendoi me qortue askend.

— I dashtuni im, — i tha Rrumbull Voglit, — lidhja jote me bijën time u pre në mënyrë fatkeqe; prapseprap rri me jetue me mue, do të më jeshë në vend të djalit. Kurdoherë që të shof, do të më duket se bija ime âsht ende me ne.

Mbreti qante tue thanë këto fjalë, e dhandrri i tij e falenderoi gjithashtu tue qa.

— Do të rrij me ju, — tha ai. — Sa dit e vjet që të vijnë, për mue nuk ka me pasë mâ gëzim.

Prej asaj dite Rrumbull Vogli mundohej me mshefë pikllimin e tij, por nuk mundte kurrsesi. Qante dit e natë. I kujtohej koha kur ruente buejt e mbretit, kur princesha vinte vetëm, ia binte drekën, dhe kur i kishin ra në sy njeni tjetrit.

Për princeshën i vinte keq gjithashtu gjithë popullit të mbretnís.

Vetëm dy vajzat shpirtkëqija nuk qajshin. Edhe pse mëkati randonte mbi shpirtin e tyne, prapseprap secila prej tyne pyette vetvehtën a thue Rrumbull Vogli mendonte me u martue me tê: për këtë shkak bâjshin çka mundeshin që t'i pëlqejshin. Por ai mendonte vetëm për dhimbjen e tij, e ato sikur as të mos ishin për tê.

III

Kur bija mâ e vogël e mbretit këceu në dét, ajo u zhyt që ta kapte unazën. Porsa e kapi dhe e vuni në gisht, qenë të kota të gjitha përpjekjet e saj që të dilte përmbi ujë. Mbasi unaza ishte magjike, si e vûni në gisht, edhe vetë ajo u pajis me nji fuqi të çuditshme, dhe kështu mundi me u shndërrue. Me të vërtetë u shndërrue atypëraty në nji grue të vogël dhe hyni në nji guacë të shprazët të margaritarëve. Trupi i saj i vogël u mësue krejtsisht me jetue nën ujë. Ushqehej me mbeturinat e ushqimeve që sillshin valët.

Mbas do kohe valët e luejtën nga vendi guacën, rrymat e detit e çuen larg, e stuhit e hidhshin herë në njenën herë në tjetrën anë. Rrotullohej kështu nji vjet të tanë. Manëfund u hudh në nji breg të detit.

Grueja e vogël duel prej guacës së saj. Në tokë ajo mund të jetonte njisoj si nën ujë. Mendoi menjiherë me u kthye në pallat, por nuk dinte nëse ndodhej në vendin e saj. Ishte në nji bregdet të hapët dhe të rrafshtë, krejt të shkretë. Në të nuk kishte as shtëpi, as kasollë. Si ta gjente kryeqytetin, ose së pakut mbretnín e babës së saj? Krejt e pikllueme hyni përsëri në guacën e saj. Në tê vetëm qante dhe vajtonte për Rrumbull Voglin.

Mbas nji mueji e gjysë, ndodhi nji burrë e grueja e tij, tue mbledhë guaca nëpër ranë, u gjetën përbrijë saj dhe ndëgjuen vajin e saj. Të habitun për së tepërmi, ata muerën guacën e margaritarëve nga e cila ndëgjohej vaji; e kur grueja e vogël pushoi menjiherë, e çuen në shtëpi të tyne. Atje e lëshuen në kopshtin e tyne të vogël që e kishin rreth kasollës.

Burri e grueja ishin shum të vorfën. Jetojshin në nji krahinë të vobektë, ku nuk mund të bâhej gati kurrgjâ dhe për këtë arsye nuk mund të bâjshin kurrgjâ tjetër veç të mblidhshin drû e guaca, që mandej t'i shitshin, nëse gjejshin ndonji myshteri.

Tue lanë nji rast tjetër me pá se çka kishin gjetë, burri u nis për drû, e grueja me shitë guacat, kështu-që princesha e vogël mbeti vetëm në guacën e saj. Mû n'at ças ajo pyette vetvehtën athue ta merrte trajtën e mâparshme. Ishte mësue tashmâ edhe kështu, e mandej i dukej se ende nuk ishte koha me e lanë trupin e vogël, aq të përshtatshëm kur duhet të ruhej dhe të mëshifej. Atëherë i ra ndërmend diçka për të zojën e të zotin e shtëpís, vorfnín e të cilëve e shifte mirë. Prandej duel prej guacës dhe hyni në shtëpi. Fuqija e saj magjike nuk ishte aq e madhe, por ajo e përdori sa mâ mirë që dijti. Me anë të saj ajo krijoi oriz, ujë, çaj, ambëlcina. Përgatiti çajin, rregulloi gjithçka si duhet, e mandej u kthye përsëri në strehimin e vet në kopsht.

Kur burri e grueja u kthyen prej pune, deshten me pá, guacën e margaritarëve; por diçka shum mâ interesante ua tërhoqi vemendjen nga ajo. Në tabake panë oriz, çaj, ambëlcina. Të dy ishin të dëshirueshëm, të dy ç'prej shum kohe nuk kishin shti në gojë ambëlcina t'atilla. Por, burri, që ishte shum i unshëm, nuk mundi t'i kundër-

shtojë zemrës, por muer pak oriz, hangri, e, tue mos gjetë në tê kurrgjâ të dyshimtë, vazhdoi me hangër. Kur hangri kështu dy filxhana plot oriz, e nuk i ndodhi kurrgjâ, ai e thirri edhe të shoqen dhe ajo bâni po ashtu si ai. Kështu u gostitën mirë. Ditve tjera, kurdoherë që ishin jashtë, princesha e vogël u përgatitte të njajtën darkë. Çdoherë, kuptohet, njerzit e vorfën çfrytzojshin këtë fat që iu kishte ardhë vetë.

Tue dashtë me marrë vesh se kush po i gostitte kështu, grueja dhe burri në kohën kur rendomë dilshin prej shtëpís u mshefën nji dit në kopsht, që të merrshin vesh e kush po hynte në shtëpín e tyne. Dhe, me të vërtetë, panë se nga guaca e margaritarëve, për të cilën ata nuk mendojshin mâ, duel nji princeshë e vogël, e cila, tue mos i pá ata, hyn në kasollë.

Kur iu afruen derës, ndëgjuen tingllimën e enëve; dhe mandej hynë menjiherë mû në çastin kur ajo qitte ujë n'ibrikun e çajit. Ajo deshti me ikë nën tavolinë, por ata e kapën, tue mos i bâ kurrfarë të keqje. Ata u gëzuen për tê; e mbasi u ulën me ndejtë, e vunë mbi gjujt e tyne.

— Kështu, pra, ajo grue e vogël, — i thanë ata — ju qenkeni ajo që po na nxeni ujin, po na zieni orizin, po na përgatitni çajin? Ju po na jepkeni këto sende dhe ambëlcina të mira? Psę jeni kaq e mirë ndaj nesh?

Shum e tronditun që po ndëgjonte të folunit e vendit të saj, ajo iu përgjegj:

— Ju më keni gjetë në ranë dhe më keni prû në shtëpin tuej; deshta që t'ju shpërblej për këtë gjâ.

Burri e grueja thanë mandej:

— Si me na pasë lindë nji vajzë e vogël. Na do të ruejmë derisa të duesh dhe do të jemi shum të lumtun që të kemi.

Habiteshin me fytyrën e saj të bukur, me teshat e pasuna, me unazën e vogël në të cilën shkëlqente guri i çmueshëm. Derisa ata e shiqojshin me kurreshtje këtë gur të çmueshëm, ajo ndjeu menjiherë në mënyrë shum të gjallë fatkeqsin e vet dhe filloi me qa.

Njerëzve të mirë u erdh shum keq për këtê. Atyne u ra në mend se si e kishin ndëgjue tue vajtue në guacë, dhe e pyetën cili âsht shkaku i mjerimit të saj.

— Vajtoj për ditët e lumtuna, — tha ajo.

Tue mos u dhanë spjegime të tjera, ajo pyeti menjiherë nëse ky vend ka mbret dhe nëse ai mbret ka fëmij. Iu përgjegjën se vendi ka mbret; se ai âsht i vej, dhe se ka tri vajza. Tue ndëgjue këtë përgjegje zemra e saj rrahu mâ fort. Nuk dyshonte mâ. Deti e kishte qitë mu në breg të vendit të vet. Megjithse kjo krahinë ishte larg prej kryeqytetit, dhe megjithse aty vijshin pak udhtarë, prapseprap kohë mbas kohe edhe aty mbërrijshin disa lajme. Ma së pari ishte marrë vesh për darsmën e bijës mâ të vogël të mbretit me Rrumbull Voglin, mandej u përhap fjala se ajo, në nji rast ishte mbytë në det.

Kur princesha e vogël ndëgjoi të gjitha këto, ajo pyeti me zâ të dridhun: a âsht martue përsëri Rrumbull Vogli?

— Nuk e dij, — i tha burri. — Të gjithë tregojnë se ka qenë shum i piklluem; por e dini se si âsht, na këtu marrim lajme me vonesë.

— Jo, jo, — tha grueja, — jam e bindun se nuk âsht martue përsëri. Ai jeton te mbreti dhe vajton natë e dit. Me të ndëgjuem këto fjalë grueja e shkretë e vogël filloi me dënesë aq shum sa që të pikllonte zemra gjak me e pá.

— Po mirë, bija ime, çka po të pikllon ty kaq tepër? — e pyeti burri.

— Folët për burrin që âsht pikllues shum për gruen e tij, e unë ligshtohem kur ndëgjoj diçka kësisoji.

Si e ngushlluen pak, ajo iu lut për nji nderë të madhe. Kur të shkojnë në katundin e afërt, e t'i blejnë krejt çka duhet që të mund të qëndiste kapuça grashë, të cilët din me i bâ shum mirë; dhe mandej, mbasi t'i qëndisi disa, burri të shkonte për me ia shitë mbretit. Ky udhtim do të jetë shum i vështirë, por kapuçat do të paguhen shum mirë.

Princesha e vogël deshti me e njoftue në këtë mënyrë si t'jatin, ashtu edhe të shoqin se ende ishte gjallë. Por mbasi, edhe përpos të gjithave, nuk ishte e sigurtë se Rrumbull Vogli mendonte për tê, e shkreta, nuk kishte guxim me u nisë vetë në pallat.

Burri e grueja pranuen me shum gëzim që t'ia plotsojshin këtë dëshirë të saj, megjithse nuk e kuptojshin pse ngulte kambë që qëndisjet e saj të çoheshin mû te vetë mbreti.

Porsa u pajis me të gjitha ato që duheshin për punë, ajo iu vû punës. I zoti dhe e zoja e shtëpis e kqyrshin me habi se si, nën gjylpanë, nën gishtat e saj të vegjël, filluen të duken në pëlhurë lule gjithfarë ngjyrash, të bâme me mjeshtri dhe shum shpejt.

Mbas disa kohe gjithçka qe gati. Në nji çast, mendoi që t'ia besonte të zotit të shtëpis unazën e saj të çmueshme. Me të pa unazën Rrumbull Vogli do ta njifte menjiherë. Por nuk mund të vendoste me u nda prej saj. E mandej mendonte se duhet ta ruente fuqin e saj magjike që grues së shkretë, e cila do të mbette vetëm në shtëpi, t'ia lehtsonte jetesën.

I zoti i shtëpis u nis dhe i muer me vehte punëdoret e princeshës.

Në kryeqytet mbërrijti pa kurrfarë pengesash. Kur e qitën para mbretit, ky ia tregoi kapuçin e qëndisun me lule. Meqenëse e bija e tij mâ e vogël kishte pasë qëndisë shumherë kapuça të këtillë dhe meqenëse ata dalloheshin nga të gjitha punimet tjera përsa i përket artit dhe shijes, mbreti u zverdh në fytyrë kur i pá. Thirri dy vajzat e tij të mëdha dhe Rrumbull Voglin. Me t'i pá kapuçat e bukur, të gjithë e njoftën punën dhe duert e princeshës.

— Kush i ka bâ këta kapuça — pyeti mbreti.

Burri u hutue për nji çast, tue mos dijtë as vetë se çka me thanë.

— Bija ime, — u përgjegj mâ në fund.

— Bija jote? — vazhdoi mbreti. — Me të vërtetë bija jote? Fëmija që ka lindë grueja jote?

— Në të vërtetë, ajo nuk âsht bija jonë, — tha burri, — por krejt nji: na e duem njisoj sikur t'ishte bija jonë.

Mandej u tregoi se si ai dhe grueja e tij kishin gjetë në breg të detit nji guacë që vajtonte.

— Voglusha gjindej n'at guacë, — shtoi ai. — Tash na bân shum të mira dhe na e duem jashtzakonisht.

Mbreti e urdhnoi që të kthehej menjiherë në shtëpi të tij dhe ta binte sa mâ parë në pallat të bijën e tij me shpirt. Por Rrumbull Vogli, që nuk kishte thanë asnji fjalë, aq ishte tronditë, sa e ndali burrin që ta pyette përsëri. Donte me marrë vesh në mënyrë të posaçme për gjithçka që kishte të bâjë me gruen e ré, me teshat e saja, me stolit e saja.

— Ajo âsht shum e vogël, — u përgjegj burri, — por âsht e veshun si ndonji princeshë; në dorë ka nji unazë ari të vogël, me njifarë guri të shkëlqyeshëm, me nji gur të blertë. Asi guri nuk kam pá kurr.

Rrumbull Vogli nuk mund të dyshonte mâ se grueja e tij e dashtun kishte shpëtue nga vdekja; dhe, meqenëse ai dinte për fuqín magjike të shndërrimit që kishte bâ unaza, trupi i vogël i qëndisses nuk e çuditi aspak. Prandej vetëm e njoftoi të vjehrrin për të gjitha që kishte ndëgjue me siguri; dhe pa humbë mâ asnji çast u nis bashkë me burrin në nji qerre të letë, kuajt e së cilës vrapojshin në të katërta pa pushue.

Kur iu afruen kasollës, për të cilën ai burri tha se ishte e tij, Rrumbull Voglin e kaploi nji frigë e papritun. Po sikur deti ta ketë hedhë unazën e ta ketë gjetë ndonji grue tjetër? Por atëherë iu kujtuen kapuçat e qëndisun, dhe u qetsue pak; prapseprap ishte shum i tronditun kur zbritte prej qerres.

Tue qëndrue në prag të kasollës, princesha e vogël e pa dhe e njofti prej së largu. Hyni me të shpejtë mbrenda që mos ta shifte me nji trup aq të vogël. Edhe ajo ishte aq e tronditun sa që dridhej e tana si t'ishte ndër ethe.

E zoja e shtëpis rrinte para shtëpis: e lumtun për kthimin e shpejtë, ajo përshëndeti burrin e vet, e mandej udhtarin e panjoftun, pamja e të cilit e habiti për së tepërmi. Tue mos humbë kohë në spjegime, Rrumbull Vogli hyni në kasollë. Princesha sa ishte shndërrue në trupin e saj të mâparshëm, të cilin ai e njifte. Rrobat e saja ishin të ndrequna përsëri si edhe mâparë. Unaza e saj kishte madhsín e saj të zakonshme, që i përgjigjej gishtit të saj. Kur e pá burrin e saj tue hŷ, asaj iu muerën mendët, dhe zgjati duert që të mbështettej në mur, por Rrumbull Vogli ngau dhe e muer para duersh. Që të dy shpërthyen në vaj para se t'i flitshin njeni tjetrit ndonji fjalë.

U kthyen bashkë në kryeqytet dhe muerën me vehte burrin dhe gruen, të cilët u gëzuen dhe u çuditën aq shum për këtë ngjarje. Tue udhtue, Rrumbull Vogli muer vesh për të gjitha që kishin ndodhë e edhe për mashtrimin e dy motrave.

Si për mbretin, ashtu edhe për të bijën qe lumtuni e madhe kur u panë përsëri mbas aq vuejtjesh të vështira. Të gjithë ata që ishin rreth tyne qajshin prej gëzimit, me përjashtim të dy motrave zemërkëqija të cilat pritshin me frigë dënimin e merituem. Dënimi i tyne nuk qe aq i randë, mbasi princesha e vogël u kujdes për to. I çuen me jetue nga puna e tyne në kasollën e vogël në breg të detit. E dy njerëzve të mirë, që kishin marrë princeshën e vogël, u dha mbreti tokë për lavrim, krejt afër qytetit, mandej nji qerre plot me të holla bakri dhe njizet qerre oriz.

(Prrallë popullore nga Afrika e Jugut)

UJKU DHE LEPURI

Në shumicën e prrallave të banorëve t'Afrikës së Mesme dhe Jugore shtazët janë protagonistat kryesorë. Kjo âsht plotsisht e kuptueshme kur të mendohet në shumllojshmënín e shtazëve që jetojnë në xhunglat e Afrikës. E xhungla âsht aq afër; ajo afrohet gati te vetë zjarmi rreth të cilit, qysh në kohët e lashta, tregohen këto prralla.

Asht interesante se në këto prralla lepuri âsht shtaza ma dhelpnake dhe mâ e mençme. Në prrallat popullore t'Afrikës, lepuri âsht si dhelpna në prrallat e popujve t'Europës, vetëm që ai dinaknín e tij shum shpesh e çfrytzon në mënyrë shum mâ fisnike se sa dhelpna dinake në prrallat tona.

Qysh prej tetë muejsh nuk kishte ra asnji pikë shî. Drûjt kishin varë degët e venituna, e burimet ϵ shumta, prrojet dhe pellgjet ishin tha krejt. Shtazët ishin molisë, e etja i mundonte mâ shum që të gjitha. Edhe lepuri i mençëm vuente si shtazët tjera. Edhe ai vuente nga etja, me gjithë shkathtsin e tij, por hidhnimin mâ të madh e ndiente kur merrte vesh se fqiu i tij ujku kishte gjetë ujë.

Në të vërtetë ujku ishte e vetmja krijesë në këtë pjesë të pyllit që kishte gëzofin e lëmuet, e gjuhën e kuqe. E

këta janë shenja të qartë për shëndetin e mirë. Syt e tij nuk ishin të skuqun si syt e shtazëve tjera dhe ata nuk vërejshin në çdo skutë se mos kishte ujë. Në të vërtetë, edhe ujku kërkonte ujë dhe shtihej se shiqonte me dëshprin qiellin pa rê, por lepuri ishte i sigurtë se ai i bânte të gjitha këto me qëllim që t'i mashtronte fqijt e tij.

— Edhe nji ditë pa shî! Sa gjâ e tmershme! — thoshte ujku çdo mbramje, tue ndejtë para strofullit të tij, jo larg nga strofulli ku banonte lepuri.

— Po, me të vërtetë âsht e tmershme, — i përgjigjej lepuri tue fshâ. — Si do t'ja bâjmë? Sa vuejtje të mëdha na kanë ra mby krye!

— I shkreti lepur i im, ti me të vërtetë po dukesh shum keq. Unë për fat gjithmonë kam qenë i matun. Kjo më ndihmon shum tash. Lamtumirë e mbetsh me shëndet, sepse po shof se po shkon me kërkue ujë.

— Po ti, a nuk do të shkojsh me kërkue ujë, a?

— Padyshim, por mâ vonë, — u përgjegj ujku. — Due të çlodhem edhe pak.

— Kurrkush nuk mund të më bindi se ujku nuk ka pi ujë ndokund, — mendonte lepuri, tue u largue me qafë të zgjatun dhe veshë të ngrehun.

Pylli dukej si të kishte marrë zjarm. Drûjt e mëdhej, që zakonisht lëshojnë shum hije, ngriheshin si anmiq, thue se po ruejshin me zili ato pak pika uji, që rrajët kishin thithë prej tokës. Lepuri gjurmonte në të katër anët, por kurrgjâ kurrkund. Krejt i lodhun e i këputun, iu kujtue ujku që rrinte qetsisht para strofullit dhe vendosi me e zbulue me çdo kusht msheftsín, të cilën ujku e ruente në mënyrë aq egoiste. Shkoi në vendin ku para nji kohe të shkurtë ishin djegë do drûj, mblodhi hinin në nji gjeth të gjanë dhe u kthye në shtëpi. Me dy gjethe

tjera bani aty dyshekë dhe në njenin qiti hî, e në tjetrin dhé. Atê me dhé e lidhi për kambën e tij të mbrame, e shkoi deri te ujku. I tregoi mandej ujkut se harusha i kishte dhanë nji fyshek magjik që do t'i ndihmonte me gjetë ujë dhe se menjiherë e kishte marrë edhe nji për fqiun e tij të dashtun. Ujku nuk mundi mos me marrë fyshekun nga friga se mos kuptohej se nuk âsht i etshëm, dhe lepuri ia lidhi për kambe fyshekun të cilin e kishte shpue me mjeshtri qysh mâ parë.

— Çka do të bâjsh tash?

— Po ti? — e pyeti ujku në vend që t'i përgjigjej.

— Oh! Unë? Do të kthehem në shtëpi, e do të flej. Tashmâ dielli âsht i fortë, e të gjitha shtazët në pyll po flejnë. Edhe unë po ia bâj kështu.

Simbas të dridhunave të turinit t'ujkut lepuri e kuptoi se ky memzi pritte me shkue ai, e vetë me vrapue te uji. Ai shkoi në shtëpi, por, në ven që të flente, priti që të nisej ujku, e u nis mandej edhe ky mbas gjurmave të hinit. Gjurmat e çuen në do shkambij të mëdhej, ku nuk mund të mendonte kurr se do të gjente ujë. E aty kishte ujë. Nën hijen e shkambijve të gjanë uji dukej mâ i mësheftë dhe mâ i kaltër se që ishte. Tue u dridhë nga gëzimi dhe etja, ai priti që të skkonte ujku, e filloi me pí, Pellgu ishte i madh, por lepurit të mjerë e shum t'etshëm iu duk se nuk kishte mjaft ujë dhe piu e piu derisa nuk mundi mâ.

Kur u kthye në strofullin e tij, filloi me kcye prej gëzimi. Porsa t'agonte do t'i njoftonte gjithë miqt e tij, madje edhe të gjitha shtazët tjera. Pellgu ishte i thellë, kishte ujë për të gjithë. Pylli do të ngjallej përsëri. Vetëm duhej dënue ujkun për shkak t'egoizmit dhe të poshtërsís së tij. Ai kishte shique për nji kohë aq të gjatë

vuejtjet e shtazëve të tjera, e nuk u kishte thanë se kishte gjetë ujë.

Të nesërmen, lepuri përgjonte pellgun. Kur mbërrijti ujku, ai bani se nuk e pá dhe filloi me vrapue për gjatë pellgut, tue iu afrue ndonjiherë ujit, thuese donte me pí, por menjiherë largohej me neveri. Nji tërbim i tmershëm shkëlqen në syt e ujkut. Edhe dikush e paska zbulue ujin! — Auuuu! — uluroi ai. Lepuri u kthye.

— O! Ti qenke! — tha lepuri. — E unë u frigova se mos âsht ajo shtaza e tmershme.

— Cila shtazë? — pyeti ujku me idhnim dhe u ul me pí.

— Vallë do ta pijsh këtë ujë? — bërtiti me frigë lepuri dhe i tregoi se disa shtazë të sëmunda e kishin flliqë ujin dhe kush do tjetër që do ta pinte do të sëmuhej randë. — Sëmundja — tha — nuk bje në sŷ në hovin e parë, por mâ vonë. — Lepuri ishte i mençëm dhe dinte me folë me mjeshtri. Ujku u tërhoq në strofull dhe nuk shkoi mâ në pellg t'ujit, i bindun se do të vdiste po të vazhdonte me pí ujë n'at pellg.

— Si je? — e pyeti lepuri mbas nji jave tue hŷ në strofullin e tij. — Po të sjelli nji lajm të mirë: përjashtë po bje shî. Lëpij gurët e lagun e do të shëndoshesh. Ti, me të vërtetë qenke ligshtue shum, por çka do t'ishte bâ me ty sikur të kishe vazhdue me pí edhe mâtej at ujë?

— Ty duhet me ta dijtë për nderë që ma shpëtove jetën, — murmuriti ujku, që për shkak të dobsis ishte bâ shum i butë. Lepuri luejti veshët e gjatë dhe lëmoi mustaqet, që të mund të qeshte pa u vu re.

— Po... pellgu? — pyeti ujku, që kishte marrë pak fuqi tue lëpi gurët e lagun nga shiu.

— Asht tha. Të gjitha shtazët u vërsulen n'ujë, por elefantat e shterrën mbrenda dhetë ditësh.

— Ata e paskan . . . pí?

— Po bân shum pyetje. Lamtumirë! — i tha lepuri dhe me tri këcime iku prej strofullit t'ujkut.

E shiu, shiu i bekuem, e lagte dalngadalë tokën e etshme.

(Prrallë popullore nga Afrika)

SI FILLOI LUFTA E MAJMUNIT ME KROKODILIN

Në nji shpellë t'errët nën ujë, e cila gjindej nën bregun e nji lumi, gjithë natën ndëgjohej rrënkimi i njij krokodileshe.

— Doktor Krokodili më ka thanë se nuk mund të shëndoshem derisa ta ha zemrën e nji majmuni, — ankohej ajo. — Por, kush do ta kapi majmunin ku ai gjindet gjithmonë në maje të drujve.

— E mjera, e mjera grue e ime, — fshani krokodili plak. — E, edhe ai filloi të mendojë e të çmendojë, derisa tha ma në fund:

— Ndoshta megjithatê do të mundem me zanë nji majmun.

Si zbardhi drita dhe rrezet e diellit luejtën vallën e tyne mbi sipërfaqen e qetë të lumit, krokodili shkoi tue notue deri te nji drû ku jetojshin majmunat.

— Mirë mëngjes, Majmun Kapsamuni, — i tha ai me lot ndër faqe nji majmuni. Grueja ime e mjerë âsht e sëmundë.

— Më vjen keq me të vërtetë që po ndëgjoj nji lajm kaq pikllues, o Krok Odil, — u përgjegj majmuni.

— Duhet të gjejë ndonji mjek. A mos dini ndoshta ju ku do të mund ta gjejsha nji doktor që do t'ishte mâ i miri në tanë xhunglën? — pyeti krokodili dhe fshini lotët me nji gjeth lotosi.

Majmuni rrahu gjoks me shputat e tij.

— Unë jam mjek që deri më sot nuk ka pasë asnjiherë në këtë botë, — tha ai. — Më thueni, a ndien grueja juej dhimbë n'eshtna?

— Ajo ankohet gjithnji se i dhambin eshtnat. Sa mirë i ratë në të? — u përgjegj krokodili dhe fshani aq thellë sa që majmuni për pak qe kah bjen nga drûni.

— Ashtu edhe unë mendova, — tha majmuni. — Kohës së fundit ka ra shum shî. Eshtnat shpeshherë dhambin për shkak të lagështis së madhe. E edhe uji âsht gjithashtu i lagshtë.

Krokodili preku ujin me shputën e përparshme sikur të donte me u bindë për këtë gjâ.

— Bukur shum i lagshtë âsht, — iu përgjegj majmunit.

Majmuni këceu në nji degë mâ t'ultë.

— Këshilla ime do t'ishte që të shpërnguleni prej lumit. Tekembramja askush nuk âsht aq i ndyetë sa që t'i duhet të lahet njiqind herë në ditë, sikurse bâni ju krokodilat.

— Po shifet menjiherë se jeni shum i mençëm, — i tha krokodili.

— Ah sikur të pranojshit me ardhë me e pá gruen time, jam i bindun se do ta shërojshit, o Majmun Kapsamuni.

Këto fjalë i pëlqyen përsëtepërmi majmunit mendjelehtë.

— Kuptohet se do ta shërojsha, — tha ai me mendje të madhe. — E si shpërblim kërkoj dhetë banane.

Krokodili buzëqeshi msheftazi. Krejt puna shkonte si dëshironte ai: për së shpejti majmuni do t'ishte në duert e tij.

— Mirë — iu përgjegj: — Këceni në shpinë time, e po ju çoi deri te shtëpija ime.

Majmuni këceu në shpinën e tij dhe me të shpejtë që të dy notojshin lumit përpjetë.

Mirëpo, krokodili ishte aq i kënaqun që ia duel me mashtrue majmunin saqë nuk mundi me e mbajtë vehten dhe shpërthen në gaz, e tha:

— Grueja ime do ta ketë për së shpejti zemrën e majmunit dhe do të shërohet menjiherë, — bërtiti ai tue qeshë.

— A mos e përmendet zemrën e majmunit, Krok Odil? — e pyeti majmuni. Syt e tij u rritën e u banë krejt të rrumbullakët nga friga.

— Po, — buzëqeshi krokodili përsëri. — Doktori ynë ka thanë se grueja ime do të shëndoshet shpejt nëse e han zemrën e nji majmuni.

Majmuni shiqoi rreth vehtës. Gjithkund për rreth kishte ujë, e ai frigohej prej ujit. Kishte ra në kurthë. Krou mjekrrën. Por, as kjo nuk i ndihmoi. Mandej u krue edhe mbas veshit.

— Asht dashtë me m'u kujtue edhe mue kjo gjâ, — tha mâ në fund majmuni. — Zemra e majmunit me të vërtetë âsht ilaç! mâ i mirë në botë për të gjitha dhimbjet. e vuejtjet. Ato zhduken si me dorë vetëm me nji zemër majmuni.

Këto fjalë të majmunit e habitën edhe mâ fort krokodilin.

— Po shof se jeni shum i mirë — i tha ai majmunit. — A jeni përnjimend doktor i vërtetë, o Majmun Kapsamuni?

— Tamerrmendja se jam, — iu përgjegj majmuni. — Sikur ju krokodilat të mos kishit veshët gjithmonë të mbushun plot me ujë, kaherë do të kishit ndëgjue për doktorin e famshëm Majmun Kapsamunin.

— Ju qenkeni shum zemërmirë mbasi po pranoni me ia dhanë zemrën grues sime, — tha krokodili.

— Unë jam i lumtun kur mundem me ndihmue dikend, — ju përgjegj majmuni. — Vetëm, me të vërtetë âsht dam i madh që nuk e përmendët mâ heret zemrën time. Shifni, ajo nuk gjindet me mue. E kam varë në nji degë para shtëpis sime.

Krokodili u ndal në vend!

— Oh, medet për mue! — ofshani ai. — Çka të bajmë tash? Majmuni pa zemër nuk mund ta ndihmojë gruen time. Krok Odileshën.

— Mâ mirë âsht të kthehemi e ta marrim, — iu përgjegj majmuni.

— Po, po, kjo âsht mâ mirë, — tha krokodili.

Krokodili u kthye dhe filluen tash me notue lumit teposhtë. Kur majmuni u gjet prap më degën e tij dhe larg rrezikut, e shiqoi poshtë krokodilin dhe filloi me qeshë:

— Ha! ha! — mekej tue qeshë. — Zemrën e kam pasë gjithnji me vehte.

Mandej majmuni filloi me bërtitë aq fort sa që gjithë majmunat tjerë të xhunglës u mblodhën me pá se çka po ndodhte.

Me të shpejtë të gjithë filluen me bërtitë aq fort sa që edhe xhungla ushtonte nga bërtima e tyne. Madje nji

majmun muer guximin ta hudhi nji arrë kokosi e cila i ra krokodilit në lulë të ballit.

Qe, kështu filloi para shum e shum vjetësh lufta e majmunave me krokodilat. Qysh atëherë e deri më sot asnji krokodil nuk mund të notojë lumit pa e pritë rrugës bërtima përqeshse e majmunave.

(Prralla popullore e Malajës)

PRRALLA PËR NJERËZIT PËRTACA

Në kohna shum të lashta, kur ende nuk kishte majmuna që t'i çfarojshin, pemët rriteshin dhe bâjshin aq shum kokrra sa që njerzit kishin nevojë t'i mbillshin e të kujdeseshin, për to. Prandej ishin bâ aq përtaca sa që mâ në fund nuk bâjshin kurrgjâ, por vetëm hajshin e flejshin; madje as mbeturinat e fryteve nuk i mënjanojshin, kështu që ato grumbulloheshin e bâjshin bjeshkë të tana.

Në fillim nji jetë e këtillë ishte shum e kandshme, por gëzimi nuk zgjati shum. Nuk kaloi shum kohë, e mbeturinat e pemëve të hedhuna pa kujdes andej e këndej filluen me e prishë ajrin e me tërheqë nji morí insektesh e bubrrecash të ndryshëm të cilët u banë rrezik i vërtetë për njerzit. Mâ në fund edhe përtacat e panë se nuk mund të jetohej ashtu dhe se duhet të bâjshin diçka. Por, çka duhej bâ. Aq shum pleh ishte grumbullue saqë mâ e lehtë ishte me ndërtue kasollat në nji vend tjetër, se sa me e largue plehun. Por, edhe kjo punë kërkonte shum mund, dhe të gjitha bisedimet në lidhje me këtê dështuen e çdo gjâ vazhdoi si mâ parë.

Nji ditë erdh në katund nji njeri i çuditshëm. Ai ishte i gjatë e thatuk, me fytyrë të mrroltë, flokët të thimë e sý të larum në të kaltërt që xixillojshin disi çu-

ditshëm. Kur hyni në katund kishte kalue koha e drekës, dhe banorët, meqenëse kishin hangër, ishin shtri në të katër anët e çlodheshin. Prandej edhe nuk ia vunë veshin këtij plaku të çuditshëm. Kurse menjiherë ky thuri mjeshtrisht nji kosh prej thuprave të shelgjes dhe filloi me mbledhë pleh. Të nesërmen në mëngjes, kur u zgjuen vendasit, e panë se si punonte pa u lodhë. Mendimi se dikush mund të punojë tanë natën ishte aq i pakuptueshëm për banorët e katundit saqë Tera, kryepari i tyne, urdhnoi shërbtorin e tij Kukon që ta pyette njeriun e huej se çka bonte ashtu dhe pse. Kukoja zbatoi urdhnin tue thirrë shërbëtorin e vet Janin dhe ia ngarkoi këtë detyrë të naltë. Ky ia ngarkoi këtë shërbtorit të tij Matës e ky prap shërbtorit të vet Perës, e Pera shërbtorit të tij Rakës, i cili mânëfund thirri nji fëmi dhe i tha se çka duhet të bante. Në fund, njeriu i huej, i thirrun me anë të djalit dhe të Rakës, Perës, Matës, Janit dhe Kukos, erdh te Tera, i cili e pyeti:

— Si quhesh? Prej kah vjen? Dhe çka kërkon këtu?

Ai i bani menjiherë të gjitha këto pyetje që të mos merrte tri herë frymë tue i shqyrtue nji nga nji.

— Kisha dashtë me punue, — u përgjegj i hueji. — Ju duhet të më thueni çka duhet të bâj e unë do t'i kryej të gjitha urdhnat tuej.

Megjithse i hueji flitte nji gjuhë të huej, duket se gjithë banorët e katundit e muerën vesh domethanjen e fjalëve të tij.

— Çfarë zanati ke? — e pyeti mâtej Tera.

— Nuk kam kurrfarë zanati, por punoj gjithçka, — u përgjegj ai. Madje bâj edhe punë të vogla të vrazhda. sepse shpeshherë mû për shkak të këtyne cikrrimeve,

kur ato të lehen mbasdore, lindin punët e mëdha dhe të vështira.

Tue thanë kështu, i hueji shiqonte me vërejtje grumbujt e mëdhej të plehut, të mbeturinave dhe të tepricave t'ushqimit.

Kur pyeti mandej se te kush mund të punonte të gjithë u grumbulluen rreth tij, sepse të gjithë deshirojshin që t'iu kryente punë të ndryshme. Mirëpo, tue mos pasë mundsi me u shërbye të gjithve menjiherë, ai u tha:

— Pritni deri nesër në mëngjes e do t'ju ndihmoj të gjithëve!

Me t'i thanë këto fjalë shkoi në shesh, u ul dhe, filloi me bâ prej druni dofarë shkurtabiqash. Tue punue pa pushue dhe natën e dytë deri në mëngjes gëdhendi nji grumbull të tanë kësi shkurtabiqash. Mbasi i radhiti të gjithë në nji varg të gjatë, bani shêj me dorë dhe — për çudi të banorëve kurreshtarë të katundit — shkurtabiqat u ngjallën.

— Këta njerëz të vegjël do të punojnë për ju çka të dëshironi, — tha i hueji, i çuditshëm, — dhe secili prej jush mundet me i marrë nga njizet vetë për shërbtorë. Por, mos harroni se secili shkurtabiq mundet me bâ vetëm nji punë. Prandej kini mendjen kur u caktoni punën që duhet të bâjnë.

Të kënaqun përsëtepërmi, banorët e katundit e ndëgjuen plakun dhe me të shpejtë filloi puna me vlue në të katër anët. Shkurtabiqat pastrojshin dhe lajshin shtëpijat, fshijshin rrugët, lajshin dhe hekurosshin rrobet, ndezshin zjarme nepër votra dhe përgatitshin gjellna të shijshme. Por, meqenëse secili shkurtabiq mund të bânte vetëm nji punë, me të shpejtë u pa se nuk mjaftojshin sepse vendasve u binte ndër mend gjithnji se duhej bâ

edhe ndonji punë tjetër. Prandej iu luten plakut që t'u bante edhe disa shërbëtorë tjerë. Ai ua plotsoi edhe këtë dëshirë, por atëherë u banë në katund aq shum kësi shkurtabiqash — puntorë, saqë njerzit nuk kishin nevojë as me e luejtë gishtin.

Përtacat për do kohë qenë të kënaqun me nji jetë të këtillë, por mâ vonë u lodhën tue mos punue kurrgjâ, kështuqë aty e këtu filluen me u ndëgjue fjalë pakënaqsije.

— Jeta âsht bâ tepër e merzitshme, e në mbramje nuk jemi mjaft të lodhun sa duhet që të mundemi me fjetë! — u ankue nji njeri.

— Nuk duhet t'i lejojmë mâ këta shkurtabiqa që të na kalojnë në gjithçka! — thanë të tjerët.

— Asnji hap nuk mund ta bâjsh mâ në qetsí prej këtyne krijuesave të drujta. Ata po i sillen njeriut gjithnji nëpër kambë dhe po e këqyrin me sy të keq. Ka ardhë koha që të qlirohemi prej shërbtorëve tanë! Duem liri! — bërtitën të gjithë.

Kur i ndëgjoi këto fjalë, plaku që i shiqonte për anësh të gjitha ato, bani menjiherë nji ushtri të tanë shkurtabiqash të rij.

Tue urdhnue që të bërtasin: „Liri, liri", ai i qiti rrugëve kështu që t'i pengojnë në punë edhe puntorët tjerë për këtë shkak u bâ njî rrëmujë aq e madhe, saqë njerëzve s'u mbet tjetër veçse të largohen prej banesave të tyne dhe t'ikin m'atanë liqenit t'afërm në nji katund të braktisun. Gjithë shërbëtorët e tyne i lanë në vendlindjen e vet.

Të nesërmen u desht të mbledhin vetë frytet prej pemëve, dhe — shif se çfarë çudije u ndodhi — kurnjiherë mâ parë pemët nuk u ishin dukë aq të shijshme.

Edhe uji, që bajtën vetë prej liqenit, u dukej më i shijshëm dhe më i freskët se kurr njiherë më parë. E nëmbramje, kur, të lodhun nga puna ranë në shtrojet që i përgatitën vetë, qenë të lumtun që më në fund kaluen nji ditë në punë. Ata u gëzuen e u kënaqën aq shum në punë saqë mbrenda nji kohe të shkurtë e rregulluen si duhet katundin e tyne të rí ku jetuen të lumtun dhe të kënaqun dhe as që menduen më me u lejue ndonjiherë të tjerëve që të punojshin për ta.

Në katundin që braktisën njerzit, gjatë kësaj kohe çrregullimi erdh tue u bâ gjithnji e më i madh. Shkurtabiqat dëshirojshin me punue prap, por ata që bërtitshin „liri, liri", nuk i lejojshin me punue. Ndërkaq, ata, që mâparë mendojshin për njerzit, nuk dijshin se çka të mendojnë dhe çka të bâjnë. Kështu filloi nji grindje e cila mandej u shndërrue në betejë të vërtetë midis këtyne tri grupeve. Kjo ishte nji luftë aq e tmershme sa që rrëxoheshin edhe kulmet e shtëpijave dhe zejshin përfundi shum prej tyne. Disa trenë ranë prej kulmeve në votra dhe muerën zjarm, kështuqë tanë katundi u dogj flakë. Të trenuem nga friga, gjithë shkurtabiqat që shpëtuen gjallë ikën në pyll dhe u mëshefën nën gjethet e drûjve të mëdhej. Ata mbeten atje edhe sot e kësaj dite. Në këtë rreth të rí ata me kohë u ndryshuen pak: u duelën nepër trup iu rriten qime më të shpeshta dhe më të gjata dhe — u banë majmuna. Këta nuk mund t'i durojnë edhe sot njerzit, që e patën fajin për të gjitha ato që ndodhen në katund. Prandej, kur njerzit kalojnë nëpër ndonji pyll, duhet të ruhen që ndonji majmun të mos u hudhi ndonji pemë të kalbët ose të fortë në krye.

(Prrallë popullore e Afrikës Jugore).

SI U BÂ ARRA E KOKOSIT

Para shum shekujsh në nji qytet të bregdetit në Birmani mbërrinë nji lundër me tre udhtarë. Tre shtetasit e huej i qitën para mbretit dhe, tue u përgjegjë ata në pyetjet e tij, e njoftojnë se, me urdhën të mbretit të vendit të tyne, kishin qenë të shtrënguem me tretë në dét, sepse kishin qenë të dënuem për faje penale. I pari prej tyne kishte qenë vjedhës, i dyti, grue fallxheshë, e i treti ngatrrestar, i cili me mashtrimet e tij u paska bâ njerzve padrejtsina të ndryshme. Vjedhsit mbreti ia fali nji shtëpi e nji mijë pare argjenti dhe e lejoi të vendoset në Birmani.

— Ky ka vjedhë vetëm sepse ka qenë i vorfën — tha mbreti, — e kur të mos jetë mâ i vorfën, do të bâhet njeri i mirë.

Edhe fallxheshës mbreti ia dhuroi nji shtëpi e nji mijë pare argjenti dhe e lejoi të vendoset në Birmani.

— Ajo ka mashtrue njerzit vetëm nga lakmija, — tha mbreti, — sepse të tjerëve u ka pasë lakmi mbasi vetë ka qenë e vorfën dhe e mjerë. Tash, kur âsht e pasun, nuk do të jetë mâ zemërkeqe.

Mandej mbreti urdhnoi që ngatrrestari të vritet menjiherë.

— Kush ka bâ ngatrresa njiherë, do të bâjë gjithë jetën, — tha mbreti.

Ngatrrestarin e çuen mandej në vendin ku kryheshin dënimet. Aty ia prenë kryet.

Ditën tjetër kaloi aty pari nji nga oficerat e mbretit. Për çudi, ai hasi në kryet e ngatrrestarit që rrokullisej nëpër tokë. Ai u hutue edhe mâ tepër kur pá se po hapej goja në kryet e ngatrrestarit dhe filloi me përsëritë fjalët:

— Thuej mbretit tand të vijë e të bjerë në gjûj para meje!

Oficeri ikë vrap në pallat dhe tregon se çka kishte ndodhë. Por kurrkush nuk i beson. Mbreti idhnohet, tue mendue se oficeri po don me u tallë me tê.

— Madhnija Juej mund t'urdhnojë që të vijë me mue edhe ndonji tjetër — tha oficeri, — mandej edhe ai do t'i vërtetojë fjalët e mija.

Kështu me oficerin e parë u dërgue edhe nji tjetër deri te vendi ku kryheshin dënimet. Por, kur mbërrijtën atje kryet rrinte palëvizë dhe pa nxjerrë zâ. Oficeri tjetër tregoi për këtê, e mbreti, i idhnuem, urdhnoi që oficeri i parë të vritet menjiherë si rrenacak. Kështu fatkeqi u dërgue në vendin ku kryheshin dënimet dhe, atje, në praninë e miqve të tij oficera, ia prenë kryet. Mbas kryemjes së dënimit, kryet e ngatrrestarit hapi gojën e tha:

— Ha, ha, ha! Unë mund të bâj ende ngatrresa, edhe pse jam i vdekun!

Oficerat panë se shokut të tyne të vdekun i ishite bâ padrejtsí e madhe dhe e njoftuen mbretin për atê që panë e ndëgjuen. Mbreti qe tue dalë mendësh nga pikllimi e pendimi.

Tue pá se kryet e ngatrrestarit do të bânte edhe mâtej ngatrresa nëse nuk shtihej në dhé, mbreti urdhnoi që të çelet nji gropë e thellë dhe të shtihet kryet në të. Por, të nesërmen në mëngjes, po n'at vend ku ishte vorrosë kryet, njerzit panë se po rritej nji drû e çuditshme. Drûni i çuditshëm kishte kokrra edhe mâ të çuditshme: ato i përngjajshin krés së ngatrrestarit. Ky drû ishte arra e kokosit. Mâ parë e thirrshin „gonbin", çka në birmanishte don me thanë „druni i ngatrrestarit"; por, gjatë shekujve, shqiptimi i këtij emni u shndërrohet, dhe tash thirret „onbin", ose drrûni i kokosit.

Nëse e tundni kokrrën e arrës së kokosit dhe e veni në vesh, do të ndëgjoni zane sikur me qenë tue gërglatë dikush. Shifni, edhepse tash âsht bâ fryt, kryet e ngatrrestarit edhe sot e kësaj dite do të dëshronte me bâ ngatrresa.

(Prrallë popullore birmaneze)

PRONARI I ANIJES DHE LUNDËRTARI

Na jetonte njiherë nji pronar anijesh, i cili ishte aq lakmues paresh saqë, kur u paguente hakun njerëzve të tij, gjente ndonji mënyrë që t'u hiqte diçka nga mëditja. Lundrimi nëpër lumin Iravada zakonisht zgjatte dy ose tre muej, dhe haku i lundërtarëve mbërrinte bukur shum, sepse gjatë udhtimit lundërtarët jetojshin në hesap të pronarit, e hakun e merrshin ditën e mbramë të lundrimit. Mirëpo, mû në ditën e mbramë t'udhtimit, pronari i anijes trillonte ndonji dredhi, ose niste ndonjenin prej lundërtarëve që të lidhej me kusht, kështu që mâ mendjelehti midis tyne humbte krejt çka kishte fitue deri at ditë.

Nji herë në ditën e fundit të lundrimit, anijet mbërrinë në njifarë katundi. Ishte kallnuer, dhe uji i lumit ishte i ftoftë si akulli. Pronari i anijes tha:

— Do të dëshirojsha me pá nëse, midis lundërtarëve të mij, gjindet ndonji djalosh guximtar. Nëse ndokush mund ta kalojë tanë natën lakuriq n'ujë, do t'i dhuroj të gjitha anijet e mija. Por nëse nuk mundet me qëndrue në lum deri n'agim, do t'i humbi të gjitha mëditjet e tij. Ky âsht kusht i ndershëm, a pranon kush?

Gjithë lundërtarët ishin djelmosha të fortë, guximtarë, në çdo rast do ta pranojshin me gëzim këtë kusht, por e dijshin qysh përpara se pronarit të tyne i pelqente me i mashtrue, prandej nuk e pranuen kushtin. Megjithate, nji kryefortë, tue kujtue se vetë âsht mâ i zhdërvjelltë se pronari, pranoi të lidhet me kusht. Prandej u xhvesh dhe u fut n'ujë. I kërcëllojshin dhambët, — tanë trupi i dridhej prej të ftoftit, por nuk e luente kambën prej ujit. Orët kalojshin dhe afrohet agimi. Si e kishte parapa edhe pronari i anijes, disa peshkatarë n'anën tjetër të lumit ishin çue heret dhe kishin ndezë zjarm para kësollës, që të ngroheshin para se me u nisë në peshkimin e mëngjesit. Mbas nji kohe pronari i anijes bërtiti:

— O lundërtar, ti po më mashtron. Po e çfrytzon zjarmin në bregun tjetër të lumit. Vetë e ke fajin që e humbe kushtin.

— Por, zjarmi gjindet n'anën tjetër të lumit, u përgjegj lundërtari me zemrim, — siguristë nuk mund të më ngrohi, kur gjindet larg prej meje mâ tepër se nji gjysë kilometre.

— Zjarmi âsht zjarm, — tha pronari i anijes, — dhe gjithnji derisa ta shiqojsh si të nxenë. Vetë e ke fajin që e humbe kushtin.

— Mirë, — u përgjegj lundërtari tue mos dashtë me i kundërshtue mâ.

Ai duel prej ujit, u vesh dhe u ul pranë shokëve.

— Ju ndoshta mendoni se jam i marrë për shkak se humba kushtin. Me të vërtetë herë-herë jam i marrë, por kur duhet me e pjekë derrkucin, atëherë nuk më gjindet shoqi. Madje as pronari ynë i mençëm nuk din se si duhet me pjekë kambët e derrkucit.

Pronari i anijes ishte shum i kënaqun për mashtrimin e suksesshëm, por tash nuk i vinte mirë që po ai lundërtar po thonte tash se ky nuk din me i pjekë si duhet kambët e derrkucit.

— Pak mâ parë ta fitova me kusht fitimin tand, — tha ai me krenari, — e tash po thue se nuk dij me i pjekë kambët e derrkucit.

— Ndoshta din se si piqet ndonji mish tjetër, — iu përgjegj lundërtari, — por, zotni, jam i sigurtë se nuk din me i pjekë kambët e derrkucit.

— Ta merr mendja se dij, dhe pranoj të lidhemi me çfarë kushti të duesh, — bërtiti pronari me tërbim.

Qe ku më paskan qëllue do kambë derrkuci me vehte, — u përgjegj lundërtari. — I kam ble dje në nji anije pemshitse dhe po t'i jap me i pjekë tash. Nëse mundesh me i pjekë do të të shërbej shtatë vjet si skllav, por nëse nuk mundesh do të m'i dorzojsh të gjitha anijet e tue. Kushti âsht i ndershëm, e nëse kujton se din se si piqen kambët e derrit, duhet ta pranojsh.

— E pranoj kushtin, — tha pronari i anijes.

Lundërtari pruni kambët e derrit dhe tha:

— Qe, kambët, piqi!

— Po ku ka zjarm? — pyeti pronari i anijes.

— Zjarm ka atje, n'at breg të lumit, — u përgjegj lundërtari, tue qeshë me gjithë zemër.

— Por, ai âsht larg mâ tepër se nji gjysë kilometre, — tha pronari i anijes me idhnim.

— Zjarmi âsht zjarm, the vetë pak mâ parë, — iu përgjegj lundërtari — dhe mbasi qe mjaft i fortë të më ngrohi mue, edhe për ty do të jetë i mirë që t'i pjekish kambët e derrit. Unë po e shof se ti nuk din se si piqen

kambët e derrkucit. Kushtin e fitova dhe anijet janë të mijat.

Por, pronari i anijes nuk donte me pranue kurrsesi se e kishte humbë kushtin. Prandej puna shkoi në gjyq. Kuptohet se gjykatsi muer vendimin në dobi të lundërtarit.

(Prrallë popullore birmaneze)

DRÉDHZAT E DIMNIT

Klara e Hilda ishin shoqe aq të mira saqë nuk ndaheshin gati asnjiherë. Mirëpo, kishin kalue disa javë prejse njerzit e shifshin Klarën se si kalonte krejt vetëm nëpër katund. Mikesha e saj Hilda ishte sëmundë, shum e sëmundë. Ajo nuk pushonte tue thanë:

— Kush do të shkojë me më gjetë dredhza? Ato do të më shërojshîn.

— Por, tash âsht dimën, e dashtun, — i thonte nana, — dhe tash nuk ka dredhza!

— Jam e sigurtë se dikû ka dredhza, — thonte Hilda me nji zâ gjithnji mâ të dobët. — Shum larg, m'anën tjetër të malit të madh, gjindet nji kodër e blertë; atje po shof dredhza, shum dredhza. Kush do të shkojë të m'i kërkojë? Do të dëshirojsha vetëm nji, shum të kuqe. Jam e sigurtë se ajo do të më shëronte.

Kurr'kush nuk dyshonte se Klara do t'i sillte me gëzim ndonji prej atyne dredhzave mikeshës së vet. Por, ku t'i kërkonte Kêdo që thirri me shkue me tê matanë malit, e qeshi mû në fytyrë. Kush do të gjejë dredhza midis dimnit?!

Mbas kësaj Klara nuk ngurroi mâ. U nis vetëm kaloi nëpër nji pyll, iu ngjit njij shtegu që shkonte deri në

maje të malit të madh, mandej zbriti n'anën tjetër. Kaloi nëpër nji ahishtë dhe mâ në fund u gjet në nji zabel, ku kryqzoheshin tri rrugë. Në cilën me u nisë?

Kur u ndal aty në dy mendje, Klara pa nji shkurtabiq qesharak me rrobe të bame prej pendlave të mjellmës. Në krye kishte nji kapelë të blertë, e mbi të nji pupël të bardhë si bora. Në dorë mbante nji hark prej fildishi.

— Çka po bani këtu, çupëz? — pyeti ai me butsí.

Klara i tha se mikesha e saj mund të shërohej vetëm me dredhza dhe se ishte nisë me i kërkue.

— Ejani me mue, — tha shkurtabiqi mâ i bardhë se bora, tue mos u çuditë fare. — Unë do t'ju ndihmoj me gjetë atê që dëshironi.

Ai e çoi mandej çupzën në nji prej shtigjeve të shumta gjarpnore. Sa ma larg që shkonte, Klara çuditej gjithnji e mâ tepër që haste n'ajr të ngrohtë dhe në pyll mâ pak të pikllluem. Kur u ndalën para nji gardhi të hekurt, shkurtabiqi nxori çelsin prej xhepit, çeli derën dhe tha:

— Mâ andej duhet të skoni drejt.

Mandej u zhduk.

Klara shkoi përpara. Me të shpejt u gjet në mes të nji kodrine të blertë. Aty nuk kishte borë dhe nuk ishte ftoftë. Dielli shkëlqente në qiellin krejtsisht të kaltërtë, zogjt fishkllojshin dhe këndojshin, e te kambët e saja Klara pá dredhza, shum dredhza nga ato mâ të bukurat në botë. Ajo mbushi shportën e saj dhe, plot gëzim, u kthye me nxitim, që t'ia çonte mikeshës së saj të vogël atê që dëshironte.

Por gardhi i hekurt, që rrethonte pyllin. e ndaloi përsëri Klarën. Nuk mundi me e gjetë derën kurrsesi.

Tekembramja edhe po ta gjente si do të mundte me e çelë?

E shqetsueme për së tepërmi, filloi me përgjue me vemendje. Jo shum larg ndëgjoni njiherë fyellin. Ajo n'at drejtim prej kah vinte zani i fyellit. Aty pa nji rrafshinë të madhe dhe të blertë, e pak mâ andej nji liqê të bukur të kulluet, mbi të cilin rrëshqitshin shum mjellma krenare. Në mes të liqenit ngrihej nji pallat shum i bukur i rrethuem me kopshtije lulesh dhe me kaçuba portokajsh.

Klara pá papritmas nji shkurtabiq të çuditshëm. Rrinte në breg të liqenit. Kryet e kishte të madh, me flokë të çprishun, me nji mjekërr të gjatë të thime që i mbërrinte deri te gjûjt. Në njenën dorë mbante fyellin e në tjetrën nji shkop të gjatë.

Klara iu afrue shkurtabiqit dhe e pyeti se si mund të dilte prej pyllit.

Shkurtabiqi nuk u përgjegj fare, por i dha shêj me dorë Klarës që t'ulej në breg të liqenit dhe të pritte. Mandej fishklloi. Nga ana tjetër e liqenit mbërrijti në mjellmë e madhe. Shkurtabiqi i mirë hypi në tê dhe mjellma e çoi në shpinë matanë liqenit. Mandej u ndal n'ishull dhe hyni në pallat.

Klara nuk priti shum. Me të shpejtë pa se po i afroheshin katër mjellma. Tue notue ato tërhiqeshin nji lundërz, me të cilën ishin ngjitë me do gajtana t'argjent. E në nji bankë të lundërzës rrinte shkurtabiqi me mjekërr të thime. Ai buzëqeshi dhe i dha shêj Klarës që të hynte në lundërz.

Mjellmat notuen kah ishulli, e shkurtabiqi ndihmoi Klarën që të zbritte prej lundërzës, e mandej e çoi në pallat. Atje, në nji sallë, muret e së cilës ishin të stolisuna me mermer të bardhë dhe të kaltërtë të çelë,rrinte mbreti

i mjellmave. Ai ishte i veshun me rroba të shtrejta prej mëndafshi të bardhë të mbushun me pupla të mjellmave. Në krye i shkëlqente kunora e artë

— Çka kërkoni në mbretnin time? — pyeti ai çupzën.

— Unë gjeta atê që kërkova, u përgjegj Klara, — por humba rrugën për me shkue në shtëpi.

— Do t'ju tregojmë. Por, — shtoi mbreti i mjellmave, — të gjithë ata që hyjnë në mbretnin time duhet të më japin diçka si dhuratë. Çka keni ju me më dhanë.

— Kam vetëm dredhza . . .

— Për bukuri, — e ndërpreu mbreti, — mue shum më pelqejnë dredhzat.

— Nuk mund të ju japi të gjitha, — i tha Klara, — sepse due me ia que mikeshës sime të sëmundë. Ajo do të vdiste sikur të mbetej pa to.

Klara zgjodhi disa nga dredhzat mâ të bukura me bishta e gjethe dhe bani me to nji tubëz, të cilën e lidhi me kordele të flokëve. Tue buzëqeshë, ajo ia dha mbretit tubzën e dredhzave.

— Të falem nderës, çupëz, — tha mbreti i mjellmave tue qeshë. — Tash mund të shkoni. Si që ju ka sjellë këtu do t'ju tregojë rrugën.

Plaku me mjekërr të thime e muer Klarën përdore, e qiti në kopsht dhe ia lidhi syt me nji shamí shum të mirë mëndafshi. Mandej i tha me u ulë dhe, tue e mbajtë gjithnji përdore, fishklloi. Klara ndëgjoi shushuritjen e krahëve, e mandej në fytyrë filloi me i fry nji erë gjithnji mâ e ftoftë.

Mâ-në-fund, shushuritja e krahëve pushoi dhe plaku i tha Klarës:

— Tash, bija ime, numroni deri në njizet. Mbas kësaj hiqnje shamin prej syve.

Klara numroi deri në njizet, mandej hoqi shamin
Gjindej mu para shtëpis së Hildës!

Hyni mbrendë tue vrapue. Hilda, ndër ethe që i shtoheshin gjithnji, bërtitte:

— Jepmëni dredhza! Kush do të m'i bijë dredhzat që të më shërojnë?

— Qe ku i ke! — bërtiti me gëzim Klara.

Dhe ia dha shportën Hildës. Atëherë ndodhi diçka e çuditshme. Në faqet e Hildës u kthye ngjyra e kuqrremtë. Ajo e ndiente vehten aq të fortë n'at çast saqë deshti me u çue. Mandej për çudin e të gjithëve, mbasi përqafoi shoqen e saj të vogël guximtare, Hilda filloi me shëtitë nëpër dhomë, sikur të mos kishte qenë kurr e sëmundë.

Prej asaj dite, shum djelm dhe çupza shkojnë dimnit m'atanë malit të madh që të kërkojnë dredhza. Por gjithmonë kthehen me duer thatë.

Ata ndoshta nuk kanë në vetvehte besimin e Klarës. Vallë kjo vajzë me nji zemër kaq të mirë a nuk qe nji nga ato, që asgjâ nuk mund t'i ligshtojë kur duhet ta ndihmojnë atê që duen?

(Prallë popullore suedeze)

Povereloja, që jetonte në Bastilikë, udhtonte njiherë natën me gomarin e tij në të cilin kishte ngrakue do djath. Povereloja ishte batakçi i madh, pak si i marrë, por shum i fuqishëm dhe tepër i pamshirshëm. Gomari dukej përbrijë tij krejt i vogël, por ishte shtazë e mirë, e durueshme dhe guximtare.

At natë qielli ishte i mbuluem me rê. Vetëm në saje të nji ere të fortë, ai kohë mbas kohe, kthjellohej.

Povereloja dhe gomari i tij mbërrijtën te nji prrue, të cilin duhet ta kalojshin.

Hana shëndritte në qiell dhe pasqyrohej n'ujë. E Povereloja kënaqej tue e shique pamjen e hanës.

Gomari, që ishte i etshëm, tue shkue nepër ujë filloi me pí.

Mû n'at çast nji rê mbuloi hanën dhe gjithçka u zhyt në terr.

Povereloja, i cili porsa kishte vû ré se gomari i tij pinte mû në vendin ku pasqyrohej hana, bërtiti:

— Oj, shtazë e keqe, pse e pive hanën?

Dhe filloi me i ra gomarit të shkurtë me tanë fuqín që kishte, tue i thanë:

— A do të ma kthejsh menjiherë hanën, more ti? A po i shef se tanë bota mbeti në terr. Pra, ktheje hanën!

Secilën fjalë e shoqnonte me të rame.

Në këtë çast era shpërndau rét që e patën zanë hanën dhe ajo filloi me shëndritë përsëri.

Povereloja u ngazllue me ate që ia mbërrijti me të rame.

— E dijsha mirë se mâ në fund do ta kthejshe hanën. S'ka gjâ mâ të mirë se dajaku. Kryefortët si ti mund të marrin vesh vetëm me dajak.

Dhe, tue shkelë ujin, njeriu dhe gomari vazhduen rrugën.

Hana shëndritte përsëri tanë fushën dhe pasqyrohej përbukuri në prrue.

Povereloja përcillte me kënaqsí pasqyrimin e hanës që lëvizte n'ujë.

Sa i përket gomarit, të rrahmet ia shtuen edhe mâ tepër etjen. Dhe, tue ulë kryet, ai filloi edhe nji herë me pí ujë në prrue.

Për fat të keq, mû në çastin kur gomari i shkretë filloi ta shuejë etjen, hana u mëshef përsëri mbas nji reje dhe errsina kaploi të gjitha anët.

Povereloja këceu, kapi shkopin dhe i bërtiti gomarit:

— Prap fillove me pí hanën? Mos po don, kështu me ta thye qafën? Por nuk do të dalish në skaj me mue. Unë nuk të lejoi, nuk të lâ me pi hanën!

Por, mbasi rêja, që kishte mbulue këtë herë hanën, ishte tash mâ e madhe, errsina zgjati.

— Ah, — bërtiti Povereloja që i mëshonte gjithnji e mâ tepër gomarit, — ti po vazhdon me pí hanën! Prit pak, unë kam me të detyrue që ta kthejsh. Hajt, ktheje sa mâ parë!

Povereloja i ra aq fort saqë gomari ra coft në tokë. Ky ishte fundi i të gjitha vuejtjeve për shtazën e shkretë.

Në të njajtin çast hana, mbasi u çlirue prej rêve, filloi me shëndritë mâ mirë se kurr.

Dhe povereloja, tue mos i ardhë aspak keq që kishte mbetë pa gomar, tha me kënaqsí:

Sikur mos ta kisha mbytë këtë shtazë të mallkueme, hana nuk do të kthehej e bota kurr nuk do ta shifte mâ.

Dhe shum krenar ngarkoi në shpinë thesin me djath e, tue këndue, u nis për në Bastelikë.

Povereloja nuk mundi me i qëndrue shum gjatësis së rrugës dhe peshës së djathit. Nuk këndonte mâ. Shkonte dalëngadalë dhe memzi, tue folë vetëmevehte se gomari âsht ndonjiherë bashkëudhtar i mirë.

Kur agoi dhe kur zogjt filluen me cicërue, Povereloja u nis me hapa mâ të gjallë...

Tue shkue në katund, djathi i dukej disi shum i lehtë. Medet! Ai i kishte humbë rrugës gati krejt. Tue mendue për hanën, kishte harrue me ia lidhë kryet strajcës së madhe që i mvarej në krah.

Atëherë Povereloja filloi me e vajtue gomarin e tij dhe u pendue që e kishte rrahë për së tepërmi. Por tash ishte tepër vonë.

(Prrallë popullore korsikane)

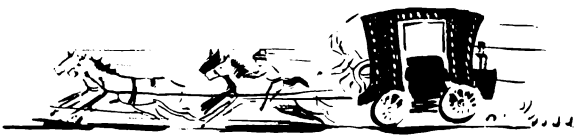

QYLYMI

Para shum shekujsh, thonë, mbreti i Stambollit u nis me nji suitë të madhe në shëtitje nëpër Kurdistan. Me të u nis edhe i biri. Kaluen lumej e pyje u ngjiten në male të nalta, e mbërrijtën deri në do rrafshnalta të mbulueme me livadhe e ara.

Nji ditë u gjet afër nji katundi të madh, të rrethuem me kullosa, ku u ndalën dhe i vunë çadrat që të çlodhën. Në katund kishte shum njerëz: ato ditë ishte panair. Populli sillej në të katër anët, bleheshin dhe shiteshin kuaj, dhen, perime pemë, enë shtëpije, rroba, e gjithashtu edhe qylyma shum të mirë me mija ngjyrnash dhe lara të çuditshme, të cilët punoheshin aty n'at vend.

Princi pá aty nji vajzë, e cila iu duk shum e bukur dhe e dashtun. Mbasi bisedoi nji kohë të gjatë me të, i tha t'jatit se donte me u martue me at vajzë.

— Biri im, — i tha mbreti, — këto punë nuk bâhën kështu! Kush âsht dhe çka ajo vajzë! Katundare, e thjeshtë ani edhe Kurdistane! Unë kam gjetë nji vajzë tjetër: të bijën e nji pashe, njeriut mâ të pasun në kryeqytetin tim.

Tue iu përgjegjë t'jatit me nderimin mâ të madh, djaloshi nguli kambë vendosmënisht në fjalën e tij se dëshironte me u martue me at vajzë, edhe sikur tanë jetën e tij të matejshme të detyrohej me e kalue në këtë ka-

tund ,kështu që mberti, lëshoi pê mbas të gjitha këtyne lutjeve. Ai çoi me e kërkue vajzën.

— Më pëlqen me të pranue për nuse të tim bir, — i tha ai. — Po ti, a pranon ose jo?

— O sundimtar, — u përgjegj ajo pa u habitë, — po çfarë zanati din djali juej?

— Çka ke, bija ime, çka po flet kështu? — vazhdoi mbreti. — Mos je hutue? Çfarë zanati po thue, kur ai âsht bir mbreti?

— O sundimtar, unë nuk njof kurfarë bijsh të mbretit. Nëse djaloshi din ndonji zanat, do të martohem me të. Nëse nuk din, atëherë jo.

Mbas kësaj qe e pamundun që ajo, në çkadoqoftë, ta ndrronte mendimin.

Kur pa se nuk kishte rrugë tjetër, princi vendosi mâ në fund me mësue ndonji zanat; dhe, ndërsa mbreti së bashku me suitën e tij u kthye në Stamboll, ai ndejti në katundin e Kurdistanit dhe filloi me nxanë zanatin.

Kështu mësoi me thurë qylym. Mbasi ishte shum i shkathtë, dhe mësonte me shum zell e dashtuni, mbas nji vjeti u bâ zanatli shum i mirë.

Atëherë vajza pranoi me gjithë zemër me u martue me të.

Prandej që të dy shkuen në Stamboll, ku u bâ darsma e tyne. Me at rast në qytet u bâ nji argtim i madh që zgjati shtatë ditë.

Disa kohë mbas darsmës së tij, princin e njoftuen se në njifarë vendi afër nji ure të vjetër, ishte nji pijetore në të cilën bâheshin gjellna aq të mira saqë nuk bâheshin n'asnji vend tjetër. Kjo iu duk disi e dyshimtë, e meqenëse ishte kurreshtar i madh, vendosi me shkue vetë atje

dhe me pa. Prandej u shndërrue në tregtar dhe erdh vetë n'at pijetore.

— Më sillni diçka, — urdhnoi, — nga ato që keni si mâ të mirat.

Mbasi e lanë me hy në nji dhomë të vogël, të mbajtun për nusafirë të naltë, ja çuen tabakën e mbushun me gjellna të çdo lloji, dhe e vunë para tij.

Ai mbeti vetëm me drekën e tij.

Por ndërsa, i hutuem bukur fort, po hante me knaqsin mâ të madhe gjellnat e përgatituna me të vërtetë shum mirë në këtë pijetore në dukje aq të thjeshtë, ai vuni ré papritmas se si filloi me ra poshtë. Edhe dreka, edhe tryeza, edhe dyshemeja, të gjitha zbritshin bashkë me të. Mâ në fund u ndalue në nji podrum të thellë, memzi të ndriçuem pak me dritare të vogla e të ngushta. Aty u hudhën mbi tê nja katër a pesë kusarë, të gatshëm me e therë me thikat e tyne.

Ai megjithatê nuk e humbi vehten.

— Nëse më mbytni, — u tha ai, — nuk do të keni kurrfarë dobije. Merrnje gjithë arin që kam me vehte, e më rueni këtu. Unë jam tregtar qylymash; por para se kam fillue me bâ tregti me ta, edhe vetë kam mësue me thurë qylyma, prandej edhe tash, nëse më jepni çka duhet për punë në këtë podrum,mund të keni dobi të madhe prej qylymave të mij.

Ata pranuen këtë gjâ. I gjetën çka duhej, e sa mbet në burg tue punue papushim.

Kështu duhet t'ia dinte tash për nderë zanatit të vet që i shpëtoi kryet.

Mirëpo, meqenëse princi nuk kthehej në pallat, grueja e tij u shqetsue shum. Edhe mbreti u trondit gjitha-

shtu dhe çoi njerzit në të katër anët që ta kërkojshin të birin.

Por princi nuk ishte kurrkund, askush nuk mundi me e gjetë kurrkund; as lajme nuk kishte prej kurrkah, as prej tij, as për të. Mbreti, nusja e tij, tanë pallati, e me të shpejtë edhe mbarë populli, qenë pikllue shum.

Si gjithë të tjerët, edhe kusarët ndëgjuen se po flitej për zhdukjen e princit, por as që u shkonte ndër mend se ai mund t'ishte te ata. Ky farë tregtari i qylymave punonte papushim, e kusarët tashmâ e shifshin se do ta shitshin mirë qylymin e pasun që ai thurte për ta.

Këta fatëkqij, lëshojshin kohë mbas kohe në podrum ndonji mysafir për të cilin mendojshin se ka mjaft ar, ose shifshin se ka gurë të çmueshëm, dhe e rrafshin pa mëshirë para syve të princit, i cili nuk kishte fuqi me i mbrojtë viktimat fatëkqija. Mandej, para agimit, shkojshin me e qitë në lum kufomën e njeriut që kishin mbytë.

Krye ulun mbi punë, princi i rí nuk humbte asnji çast në burg. Puna e tij e mundueshme e shpëtoi nga dëshprimi i madh i cili sigurisht do ta kishte kaplue, sikur të mundte me mendue për gjendjen e vështirë të tij. Ai punonte gjithë ditën në dritën e nji llampe të ndytë të tymnueme tue ndërpré punën vetëm sa hante drekën dhe darkën e vorfun, e mandej vazhdonte me punue deri në mesnatë. Atëherë i lodhun binte me fjetë e kur zgjohej, fillonte përsëri punën në çastin kur dita fillonte me u përbí nëpër dritaret e vogla e të ngushta të podrumit.

Shpeshherë i shkonte mendja te grueja e ré, te familja, te miqt, dhe — atëherë vuente shum. Por menjiherë mbas kësaj i vehej punës tranisht, tue i thanë vetvehtes se çdo pê i rí i shtimë në drugzë e afron ndoshta

me ata që i ka aq të dashtun. Dhe, me të vërtetë, ai kishte nji mendim të msheftë.

„Unë nuk punoj vetëm për vehte", mendonte ai. „Nëse shpresa ime realizohet, shum vetë do të shpëtojnë nga vdekja e tmershme që u kërcnohet, megjithse ata nuk e dijnë këtë".

Gjashtë muej mbasi hyni në burg, i biri i mbretit e kreu mâ në fund qylymin e tij shum të madh, në punimin e të cilit kishte derdhë tanë mjeshtrín dhe shijen e tij. Ky ishte punim i mrekullueshëm. Princi qëndisi në tê emnin e tij, madje, edhe disa fjalë, e shënoi vendin ku gjindej në burg. Të qëndisuna në nji kand të qylymit me pê ngjyre pak të mbyllët, këto nuk mund të bijshin kurrsesi në sy të njerzve që lexojshin, sikurse ishin kusarët.

— Kjo punë vlen shum — u tha princi. — Kqyrni me ia shitë në qytet ndonji pashe, ose edhe mâ mirë vetë mbretit, sepse ai i don qylymat e bukur. E mos e jipni kurrsesi nën njiqind dukatë.

Të veshun si tregtarë, dy kusarë e muerën qylymin e randë dhe shëtitën rrugëve tue bërtitë se e kishin qitë me e shitë. Gjithkund habiteshin kush e di se sa, por n'asnji shtëpi nuk u gjet njeri që do të paguente njiqind dukat për nji qylym, sado i bukur që t'ishte.

Kur shitsat mbërrijtën te pallati, hynë mbrendë, dhe duelën para vetë mbretit. Ky u habit aq shum me bukurín e qylymit, saqë, pa u mendue shum, pagoi për tê sa kërkuen shitsat. Kusarët ishin të kënaqun.

Kur mbreti urdhnoi me e shtrue qylymin në njenën prej dhomave të pallatit, erdh tanë familja që të kënaqej me tê. Aty ishte edhe grueja e ré e princit, gjithnji e shqetsueme dhe e pikllueme për zhdukjen e burrit.

Shum e trondítun ajo e njofti menjiherë punën me të cilën dalloheshin vetëm puntorët e katundit të saj, prandej mendimi për atê i cili e kishte mësue at zanat vetëm që t'i pelqente kësaj e përfshiu me aq fuqi si nuk i kishte ndodhë kur deri atëherë.

Ky qylym, — tha ajo — sigurisht vjen prej vendlindjes sime.

Derisa disa vërejshin bukurin e punës, e të tjerët admirojshin ngjyrnat e pasuna të rradhituna aq kandshëm. grueja e ré, tue përmbajtë lotët, e shiqonte dhe heshtte. Papritmas ajo bërtiti:

— Qe njifarë shënimi!

Asaj nuk iu desht shum me i lexue germat, për të tjerët aq t'imta; dhe kështu, me të tmeruem nga habija ata lexuen emnin e princit. E mandej vunë re se në shkrim po përmendej edhe pijetorja afër urës së vjetër.

— Ai âsht, — tha ajo krejt e trondítun, — ai e ka qëndisë këtë shënim. Ai po na kërkon ndihmë.

Mbreti pyette: për ç'arsye princi përbrijë emnit të tij ka vû edhe emnin e njifarë pijetoreje.

— Duket se në këtë vend do ta ketë gjetë ndonji fatkeqsi, — u përgjegj nusja e të birit. — Besoni, o sundimtar, ai po na thërret, dhe nuk duhet të humbim asnji çast për me shkue me i ndihmue.

Djalit të vogël të mbretit iu kujtue se vllau i tij mâ i madh e kishte përmendë para tij emnin e kësaj pijetorje. por nuk i binte në mend mâ se kur kishte qenë kjo.

— Njisoj! — tha mbreti — Réja ime ka të drejtë. Duket se djali im qenka në nji gjendje të vështirë, meqenëse me anë të qylymit na paska dërgue këtë shënim. Jeta e tij qenka në rrezik: ta shpëtojmë!

Me urdhën të mbretit, ushtrija shkoi menjiherë te

pijetorja afër urës së vjetër. Ajo mbërrijti aty fill mbas dy kusarëve që kishin prû njiqind dukatë. Shtëpija u rrethue menjiherë, e kusarët, u kapën e u lidhën. Të habitun, ata as që u orvatën me u mbrojtë.

Për me hy në podrum, u detyruen me thye derën e hekurit. Princin e gjetën ulun në tokë tue fillue qylymin e ri. E nxorën jashtë. Populli ishte grumbullue. Me dhimbje dhe plot nderime e rrethuen djaloshin e verdhë, e të marrun sysh nga drita e ditës dhe të tronditun shum, tue pa se si, mbas aq vuejtjesh, u plotsue befas shpresa e tij. Të gjithëve u dhimbej, ia puthshin duert, mallkojshin munduesat e tij.

Me të shpejtë mbërrijtën mbreti, me të ren, familjen dhe suitën e tij. Mund të mendohet se sa i tronditun qe mbreti kur e përqafoi të birin. Mandej u afrue grueja me përqafue burrin e gjetun në mënyrë aq të çuditshme. Të gjithë qajshin prej gëzimit.

— Grue e dashtun, — i tha princi, — ty ta detyroi jetën time: zanati që dashurova për dashunín ndaj teje, më shpëtoi. Ai m'i ruejti mendët dhe jetën e sot edhe më çliroi.

Ndërsa kusarët i çojshin me i gjykue, mbreti me familjen e tij u kthye në pallat dhe urdhnoi që, populli t'argëtohej shtatë ditë në llogari t'arkës mbretnore.

(Prrallë popullore jermene)

PASANIKU I MARRË

Na jetojshin n'Amur dy vetë. Njenin e quejshin Aktank dhe tjetrin Li-Fu.

Aktanku gjuente peshq, shtazë me gëzof të mirë dhe zogj, por jetonte në mënyrë shum të mjerë. E Li-Fu bante tregti me miell, me matrapasllëk dhe me mallna të tjerë. Në shkëmbim për mallna, ai merrte prej Aktankut gjithçka që gjuente ky.

Li-Fu ishte dhelpnak, i pangopun dhe i pandershëm. Ai kishte nji tefter të trashë. Në këtë tefter shënonte atë që i jepte Aktankut dhe atë që merrte prej tij. Por nuk shkruente taman. E Aktanku ishte analfabet dhe vetë nuk dinte me bâ hesap se sa i kishte borxh Li-Fuit.

Sa mâ shum që Aktanku gjuente, aq mâ shtrejtë ishin sendet që shitte Li-Fu. Jeta e Aktankut u bâ krejtsisht e mjerueshme. Kurrsesi nuk mundte me e pague borxhin.

Li-Fu vinte në kasollë t'Aktankut dhe i bërtitte:

— Ti punon pak! Shko e gjuej, mos u shtrij si buelli...

E kur Aktankut i shkonte keq gjuetija. Li-Fu-i ia merrte rrjetën për borxh. Pasaniku ishte marrë mendsh krejt nga pangopshmënija.

Aktanku mendonte e çmendonte. Mandej bani nji kurthë me dêj të kaprojve dhe e vuni në nji hark të madh në shtegun kah kalonte nji derr i egër tue shkue me pí ujë. Derri i egër u nis me pí ujë e harku e mbyti. Aktanku pat prap gje.

Filloi ai me zie mishin. Li-Fu-i ia ndjeu erën mishit dhe ngau. Bërtitte, rrihte kambët për tokë dhe tregonte me gisht tefterin e tij:

— Pagueje borxhin!

Aktanku ia dha mishin. Të gjithë këto iu duken pak. Li-Fu-it. Ai ia muer të vorfnit edhe harkun e madh e rrjetat.

Grueja e Aktankut, Ainka, i tha:

— Çka të bâjmë na, zotni Li-Fu? Pa mjetet e gjuetís nuk do të kemi as mish, as lëkura.

Por Li-Fu-i as që e ndëgjoi deri në fund. Ai i mblodhi të gjitha, i qiti në krah dhe shkoi. Aktanku i tha së shoqes:

Nuk ka gjâ, oj grue! Do të jetojmë disi edhe na.

Prap filloi me mendue. Mendoi nji kohë të gjatë. Mandej bani nji hark me degët e bërshenit dhe u nis në gjuetí. Synit t'Aktankut nuk i shpëtonte gjâ, duert i kishte të forta. Porsa e lëshonte shigjetën, menjiherë ia ngjitte bishës. Nji ditë zû shum egërsina. I pruni në shtëpi. Ainka filloi me e pjekë nji zog. Li-Fu-i ndjeu erën e mishit të pjekun dhe ngau prap te Aktanku.

— Pagueje borxhin!

Aktanku nuk mundte me ia pague borxhin. Li-Fui ia muer harkun dhe zogjt. Ainka qante përsëri.

— Oh, si do të jetojmë!

Aktanku iu përgjegj:

— Mos qaj, grue! Ma mirë âsht të mendojmë.

Dhe Aktanku filloi me mendue. Mendoi gjithë natën. Përpak sa nuk e piu krejt duhanin tue mendue. Në mëngjes i tha grues:

— Shko e gjej pak peshkve.

Ajnka shkoi në pyll me mbledhë peshkve nëpër pisha.

Mblodhi shum peshkve, e mandej e shkrini dhe e përzjeu. Aktanku muer nji enë me peshkve dhe shkoi në shkambin ku rriteshin pishat e gjata.

Hypi mbi nji drû, mû në maje, dhe këqyri përrreth. Pa: zogj po fluturojshin. Aktanku fillon me zbritë prej drûnit, e, tue zbritë, lynte me peshkve trupin dhe degët e tij. Tue zbritë e tue lye. E leu krejt drûnin. Mandej shkoi në shtëpi dhe ra me fjetë. Në mëngjes e zgjoi gruen.

— Hej, grue! Shko e mblidhe gjen.

Shkon grueja deri te ai dru. Shiqoi: tanë druni ishte mbulue me zogj. Natën kishin ra të çlodhun, e kështu kishin mbetë aty, e nuk kishin mundë të shkoqen. Grueja e Aktankut i mblodhi dhe i pruni në shtëpi. Filloi me e përgatitë drekën.

N'at kohë Li-Fu-i flente. Por, ai edhe n'andërr ia ndjeu erën mishit nga kasollja e Aktankut, prandej këceu dhe erdh vrap. Tanë trupi i dridhej nga pangopshmënija, perçja ia rrahte shpinën, papuçat i bijshin prej kambëve, dallama i ishte çue mbi gjûj. Erdh vrap te Aktanku dhe tregoi prap me gisht tefterin.

— Pagueje borxhin!

Aktanku i tha:

— Nuk mundem, zotni pasanik.

— Atëherë ma jep takamin e gjuetís.

Aktanku iu përgjegj:

— Nuk kam takam. Ma ke marrë gjithë takamin.

Li-Fu-i shtini dorën në kusi dhe nxorri nji pulë t'egër. Kur e pá, i zgurdulloi syt, u skuq dhe filloi me bërtitë me nji zâ të çuditshëm:

— E si e paske zanë pra pulën e egër? Mos të ka fluturue vetë në kusí?

— E kam zanë pa takam, — ia priti Aktanku. — Mjafton vetëm me e lye drunin me peshkve. Zogjt vijnë me u çlodhë dhe ngjiten . . .

Li-Fu-i u gëzue pa masë. „Mirë, pra, — mendoi ai — mrekulli! Tash do t'i zâ të gjitha patat dhe rosat e egra. Do të bâj tregtí të mirë. E Aktankut nuk do t'i jep mâ kurrgjâ për shkëmbim, as miell, as undyrë".

Pasaniku shkoi vrap në shtëpi. Urdhnoi të shoqen që të përgatitti peshkve. Tregtari dhe grueja përgatitën nji fuçi të madhe plot me peshkve. Memzi e çuen deri në mal.

Li-Fu-i u ngjit në drû. Tue u ngjitë e lyente drunin me peshkve. Ngjitet dhe lyen. Kur hypi në maje — tanë druni ishte i lyem. E kishte lye shum trashë që të kapeshin sa mâ shum zogj. E grueja i bërtitte prej së poshtmi:

Hej, Li-Fu! Zbrit shpejt, përndryshe do t'i trembish gjithë zogjët. Shif, po fluturon nji morí e tanë patash. Të gjitha qenkan të trasha dhe të majme, thue ti se tash po u pikon vjami në lum.

Pasaniku filloi me zbritë. Por, ngjitej për dru. Sa mâ poshtë që lëshohej, peshkvja ishte mâ e trashë. Li-Fu-i u ngjit mirë. Edhe duert iu ngjiten për druni edhe kambët, edhe trupi, edhe dallama. E grueja e ngutte prej së poshtmi:

— Shpejt. Li-Fu! Patat tashmâ janë afrue krejt ngat.

Por Li-Fu-i nuk mund të lëvizte as nalt as poshtë. Ai i tha grues:

— Nuk mundem me zbritë. Por, preje drunin. Zogjt do të bijnë edhe në drunin e rrëzuem.

Grueja e pasanikut muer sëpatën. Grueja filloi me e pré drunin, tue i ra me sëpatë me sa fuqi që kishte. Ashkëlat fluturojshin rreth e përqark. E Li-Fu-i bërtitte:

— Mâ shpejt, mâ shpejt! Përndryshe shkuen rosat tjetërkund.

Grueja e preu drunin. Ai ra për tokë. Li-Fu-i vdiq në vend.

Prej drunit këceu nji rrem i ra edhe grues. Ajo ra në fuçin e peshkves dhe filloi të përplitej. Fuçija u rrëxue, u rrokullis në lum dhe sharroi në të bashkë me gruen e Li-Fu-it të marrë dhe të pangopun.

E Aktanku muer prej shtëpis së Li-Fu-it tanë takamin: edhe harkun e vogël, edhe harkun e madh, edhe kurthat, edhe rrjetat. Muer edhe gjanat ushqimore — dhe filloi me jetue tue u marrë me gjueti dhe peshkim.

Ç'prej asaj dite kurrkush nuk ia merrte mâ gjojën.

(Prrallë popullore nga Amuri)

VAJZA PËRTACE

Nji herë na jetojshin gjyshja dhe e mbesa. Gjyshja ishte plakë aq shum saqë nuk mundte me punue mâ. E mbesa ishte shum përtace. Gjyshja plakej dhe dobsohej vjet për vjet mâ fort. Jetoi kështu deri në pranverë e atëherë mendoi. „Duhet me hangër; njerzit mbjellin arat, e edhe na duhet t'i mbjellim". Prandej edhe ia tha së mbesës këtê.

— Jo gjyshe, nuk ka nevojë — iu përgjegj e mbesa. — Ti tashmâ je plakë, deri në vjeshtë do të vdesish, e atëherë, ke me pá se do të gjindet ndonji njeri i mirë dhe do të më marri në familjen e tij. E çka na duhet, atëherë, drithi?

Kështuqë as nuk mbollën gjâ.

Erdh edhe vjeshta. Njerzit filluen me mbjellë grunin n'ara. Plaka nuk vdiq dhe të mbesën nuk e muer kurrkush. Prandej që të dyja filluen me vuejtë unit.

Nji herë u erdh grueja e fqiut, kur pa se gjyshja dhe e mbesa nuk kishin se çka të hanë, u tha:

— Të kishit ardhë së pakut te unë me marrë pak mel...

Grueja e fqiut shkoi. Gjyshja i tha së mbesës:

— Shko, bija ime, bjere melin!

E mbesa iu përgjegj:

— A thue përnjimend gjyshe, duhet patjetër, a? Ndoshta meli i saj nuk âsht i mirë . . .

Gjyshja e mbesa vuejtën unit tanë dimnin. Përpak nuk vdiqën. Por, porsa çili pranvera, e mbesa duel në fushë me punue.

— Pse po mundohesh? — e përqeshnin fqijt. — Gjyshen tashmâ e ke plakë, nuk do të jetojë shum. E ty do të marri ndokush në shtëpi. Çka po ju duhet drithi?

— Jo, jo, — përgjigjej vajza. — Tash e kam kuptue. Pleqt nuk thonë kot edhe nëse përgatitesh me shkue verës andej e këndej, mâ së pari punoi arat.

(Prrallë popullore e Bashkirit)

Na jetonte njiherë nji grue. Ajo punonte natë e ditë që t'i ushqente dhe veshte tri të bijat.

Na u rritën të tri vajzat, të holla e të gjata si selvija. me fytyrë si hana pesëmbëdhetëshe.

Martohen njena mbas tjetres dhe shkojnë.

Kalojnë disa vjet. Nana-plakë sëmuhet randë dhe u çon të bijave nji kitërr të kuqrremtë.

— Oh, — fshani bija mâ e madhe kur ndëgjoi nga kitrra lajmin e idhtë — oh! Unë do të vijsha me gëzim, por duhet t'i lajsha mâ parë këto dy tepsija.

— T'i lajsh këto dy tepsija? — u idhnue kitrra. — Atëherë mos u ndafsh prej tyne tanë jetën.

Atëherë tepsijat këcyen prej tryezës dhe e përfshinë vajzën mâ të madhe përpara dhe përmbrapa. Ajo ra në dysheme dhe rrëshqiti prej shtëpije e shndërrueme në breshkë.

Trokiti kitrra te bija e mesme.

— Oh, — u përgjegj ajo, unë do të ngitesha menjiherë te nana, por jam shum e zanun: duhet t'endi pelhurë për panair.

— Atëherë, pra, endsh pëlhurë tanë jetën dhe kurr mos u ndalsh! i tha kitrra.

Bija e dytë u shndërrue në marimangë.

Mâ e reja ishte tue gatue bukë kur kitrra trokiti në derën e saj.

Ajo nuk tha asnji fjalë, madje sa duert nuk i fshini, por shkoi vrap te e ama.

— Sillju njerëzve gjithmonë kënaqsi e gëzim, oj bija ime — i tha kitrra, dhe njerzit do të të ruejnë dhe duen gjithmonë, ty dhe fëmijt, tu, edhe nipat tu, edhe stërnipat.

E kështu edhe u bâ; bija e tretë jetoi shum vjet dhe të gjithë e dojshin.

E kur i erdh koha me vdekë, ajo u shndërrue në bletë t'artë.

Ajo fluturon dhe sot gjithë ditën. Mbledhë bletza e artë mjaltë për njerëz. Kambët e saj të vogla të para janë gjithmonë si me brum t'ambël. Prandej dimnit, kur gjithçka vdes për rreth nga të ftofti, bletëza flen në zgjojin e ngrohtë të saj dhe zgjohet vetëm kur duhet të hajë mjaltë e sheqer.

(Prrallë tatare).

P Ë R M B A J T J A

1) Devja besnike — — — — — — — — — — *3*

2) Struci kryenaltë — — — — — — — — — — *7*

3) Dreqnít e San-Uemonit — — — — — — — — — *9*

4) Qyteti i arit — — — — — — — — — — — *15*

5) Profetija e fqiut — — — — — — — — — — *21*

6) Zjarmi i dhuruem — — — — — — — — — — *33*

7) Bramani dhe patat e egra — — — — — — — — — *37*

8) Rrumbull Vogli — — — — — — — — — — *40*

9) Ujku dhe lepuri — — — — — — — — — — *62*

10) Si filloi lufta e majmunit me krokodilin — — — — *67*

11) Njerzit përtaca — — — — — — — — — — *72*

12) Si u bâ arra e kokosit — — — — — — — — — *78*

13) Pronari i anijes dhe lundërtari — — — — — — *81*

14) Dredhzat e dimnit — — — — — — — — — — *85*

15) Gomari dhe hana — — — — — — — — — — *90*

16) Qylymi — — — — — — — — — — — — *93*

17) Pasaniku i marrë — — — — — — — — — — *100*

18) Vajza përtace — — — — — — — — — — — *105*

19) Tri bijat — — — — — — — — — — — — *107*

PRRALLA NGA VENDET E LARGTA

Korektor:
RAMADAN HASHANI

Redaktori teknik:
NIKOLLA VUÇINIQ

Tirazhi 2000 copë. U shtyp në muejin shtatuet të vjetit 1957 në shtypshkrojën e Shtëpís botuese „Milladin Popoviq" — Prishtinë